

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Žaloba jako procesní úkon
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Plzeň 2020

Jana Sedláčková

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Jana SEDLÁČKOVÁ**
Osobní číslo: **R15M0259P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Žaloba jako procesní úkon**
Zadávací katedra: **Katedra občanského práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Historie žaloby
3. Žaloba a žalobní právo
4. Náležitosti žaloby
5. Druhy žalob
6. Závěr

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Žaloba jako procesní úkon“ vypracovala samostatně a s použitím uvedené literatury a dalších pramenů.

Plzeň, duben 2020

.....

Jana Sedláčková

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí své diplomové práce JUDr. Blance Kapítánové, která mi poskytla cenné rady a připomínky, a to i přes ztížené podmínky způsobené karanténou.

Obsah

Úvod	1
1. Historie žaloby	2
1.1. Římské právo procesní	2
1.1.1. Žaloba v římském právu	2
1.1.2. Proces legisakční.....	4
1.1.3. Proces formulový	5
1.1.4. Proces kogniční.....	5
1.2. Historický vývoj civilního procesu na našem území.....	6
2. Žaloba a žalobní právo	9
2.1. Procesní úkony.....	9
2.2. Pojem žaloba.....	10
2.3. Zahájení řízení	12
2.3.1. Procesní účinky.....	12
2.3.2. Hmotněprávní účinky.....	12
2.4. Složky žaloby.....	13
2.5. Strany řízení.....	13
2.5.1. Základní předpoklady účastenství.....	15
2.5.2. Zastoupení účastníků	16
2.6. Předmět žaloby	17
2.7. Žalobní důvod.....	18
2.8. Dispozice s řízením.....	19
2.8.1. Zpětvzetí žaloby.....	19
2.8.2. Změna žaloby.....	21
2.8.3. Změna v okruhu osob.....	21
3. Náležitosti žaloby	24
3.1. Obligatorní náležitosti žaloby.....	24
3.1.1. Označení soudu.....	25

3.1.2.	Označení účastníků	25
3.1.3.	Vylíčení rozhodujících skutečností.....	26
3.1.4.	Označení důkazů	28
3.1.5.	Žalobní petit	29
3.1.6.	Podpis a datum	31
3.2.	Fakultativní náležitosti.....	32
3.3.	Praktické sestavení žaloby	34
3.4.	Vady žalob	35
3.5.	Druhy petitů	39
3.5.1.	Eventuální petit	40
3.5.2.	Alternativní petit	40
3.5.3.	Alternativa facultas	41
4.	Druhy žalob	42
4.1.	Žaloby na plnění	43
4.2.	Určovací žaloby	45
4.3.	Statusové žaloby	47
4.4.	Konstitutivní žaloby.....	47
4.5.	Hromadné žaloby	48
4.5.1.	Návrh zákona o hromadném řízení	50
4.6.	Vzájemné žaloby	54
4.7.	Procesní žaloby	56
5.	Závěr.....	57
6.	Resumé	60
7.	Seznam použité literatury	62
8.	Přílohy	67

Seznam použitých zkratek

OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem zvolila téma Žaloba jako procesní úkon. Žaloba představuje základní stavební kámen civilního procesu, zejména pak sporného řízení. Jde na první pohled o zcela elementární pojem, jež v jeho základních rysech dokáže popsat i laik. Při detailnějším pohledu do této problematiky ovšem narazíme na mnoho otázek, jejichž zodpovězení je předmětem diskuze odborné veřejnosti.

V této práci bude žaloba představena jako celek a budou v ní vysvětleny všechny její důležité aspekty. Hlavním cílem této práce je, aby se stala přehledným souhrnem informací o žalobě a návodem pro laickou veřejnost, jak správně zpracovat žalobu. Právě u žalob psaných osobami s nízkým právním vědomím se můžeme často setkat s vadou žaloby. Vzhledem k tomu bych tak chtěla zjistit, jak se soudy staví k těmto vadám a jaký vliv mohou mít okolnosti případu na jejich posouzení, zejména pokud vada vznikla bez zavinění žalovaného.

Práce bude členěna do čtyř základních kapitol. V první kapitole bude stručně nastíněna historie žaloby, kterou považuji pro pochopení jakéhokoliv pojmu za neopomenutelnou. Druhá kapitola se bude zabývat samotným pojmem žaloby, dalšími instituty s ní souvisejícími, jejím zařazením a jejími složkami. Ve třetí kapitole, která je zásadní pro potřeby správného sestavení žaloby, budou přiblíženy všechny její obligatorní náležitosti, jakož i některé náležitosti fakultativní. Závěrečná kapitola bude věnována konkrétním druhům žalob v našem právním řádu a jejich vzájemným odlišnostem.

V neposlední řadě se bude práce věnovat novinkám, které jsou v brzké době v rámci žaloby očekávány. V základních rysech bude přiblížen připravovaný návrh zákona o hromadném řízení včetně změn, které do právního řádu v případě jeho přijetí přinese. Jde o návrh, který je často kritizován pro své nedostatky. I s ohledem na ně byl již několikrát měněn. Dá se však předpokládat, že aktuálně dostupné znění návrhu by mohlo být bez velkých změn přijato, jelikož mnohé připomínky reflektuje.

1. Historie žaloby

1.1. Římské právo procesní

Žaloba je institutem, kterým se osoba domáhá ochrany svých práv. Samotnou historii žaloby je pak možné započít již ve starověkém Římě. Než je vůbec možné mluvit o žalobě, bylo hojně využíváno k ochraně soukromých práv především **svépomoci**. Svépomoc pro jedince znamenala, že si ke svým právům musel dopomoci sám, případně za pomoci své rodiny. Se vznikem státního zřízení postupně vznikala snaha státu na její omezování. Zmínky o svépomoci můžeme najít například v Zákoně dvanácti desek. Už zde je možné spatřovat tendence k omezování svépomoci tím, že stanovoval některé konkrétní podmínky jejího užití. První písemné informace o zákazu svépomoci však nacházíme až z doby přelomu republiky a císařství, a to v zákoně *Lex Iulia de vi privata*, díky němuž se trestným činem stává všechno soukromé násilí. Stát potlačující svépomoc se do role prosazování práva začal stavět sám prostřednictvím řízení před jím pověřeným orgánem. Postupně tak bylo možné svá práva prosazovat v řízení legisakčním, které nahradilo řízení formulové a následně kogniční.¹

1.1.1. Žaloba v římském právu

Actio, neboli žaloba, jakožto pojem římského práva, se od dnešního pojetí žaloby velmi liší. V procesním smyslu je *actio* nástrojem pro ochranu práv. Dnešní žalobou se lze v zásadě domáhat ochrany jakýchkoliv práv, bez ohledu na to, z jakého právního vztahu vychází. Žaloba v římském civilním procesu naopak poskytuje ochranu pouze v konkrétně vymezených případech. Aby tak žalobce mohl využít správný druh *actio*, musel v první řadě určit, o jaký právní vztah se jedná. Vzhledem k tomu se v římském právu setkáváme s velkým počtem druhů žalob. Dalším podstatným rozdílem od dnešní žaloby, která je jednostranným procesním úkonem, je, že žaloba v římském právu byla jednáním dvoustranným.²

Žaloby v římském právu procesním můžeme třídit z několika hledisek:

- a) Podle předmětu žaloby – *actiones in rem, actiones in personam*

---

¹ Kincl, J. Urfus, V., Skřepejk, M. Římské právo, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-031-1, str. 113 - 114

² Sommer, O. Učebnice soukromého práva římského. I. a II. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011. ISBN 978-80-7357-616-5, str. 39 - 40

Actiones in rem (věcné žaloby) sloužily především k ochraně absolutních práv a působily vůči všem. Naproti tomu *actiones in personam* směřovaly k ochraně práv relativních, hlavně závazků. Nepůsobily vůči všem, ale pouze vůči konkrétní osobě.

b) Podle vázanosti soudce – *actiones stricti iuris, actiones bonae fidei*

V rámci *actiones stricti iuris*, neboli žalob přísného práva, soudce zjišťoval pouze to, zda tu nárok žalobce je, či není. Byl striktně vázán formulací tohoto nároku. Oproti tomu, v případech *actiones bonae fidei*, nebyl soudem vázán pouze nárokem žalobce tak, jak byl formulován, ale mohl přihlížet i k dalším okolnostem. Byl brán ohled též na dobrou víru (*bona fides* – odtud název žaloby).

c) Podle požadavku/cíle, k němuž směřuje – *actiones poenales, actiones reipersecutoriae*

Actiones poenales směřovaly především k potrestání pachatele, jemuž měla být zpravidla uložena pokuta. Naopak hlavním cílem *actiones reipersecutoriae* byla náhrada škody nebo vydání bezdůvodného obohacení.

d) Podle stran sporu – *actiones simplices, actiones duplices*

Tam, kde jedna ze stran byla žalobce a druhá žalovaný, hovoříme o *actiones simplices* (žaloby jednostranné). Žalobce se jimi domáhal svých práv a nároků. *Actiones duplices* (žaloby dvoustranné) směřovaly k výsledku v zájmu každého účastníka. Všechny strany byly zároveň v postavení žalobce i žalovaného.

e) Podle časového hlediska – *actiones temporales, actiones perpetuae*

Actiones temporales byly časově omezené a k jejich uplatnění bylo nutno respektovat stanovenou dobu, jejímž nedodržením se nárok promlčel. *Actiones perpetuae*, neboli žaloby věčné, se naopak nepromlčovaly nikdy. Hlavně z počátku v římském právu tyto žaloby převažovaly.

f) Podle původu – *actiones directae, actiones utiles*

Actiones directae, tedy žaloby přímé, vycházely přímo z práva civilního, případně z ediktu a jednalo se o ustálený vzor. *Actiones utiles* byly vytvářené ze základů jiné žaloby. Tím se vytvářely nové vzory.³

---

³ Skřepejk, Michal. Římské soukromé právo. Systém a instituce. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 350 s. ISBN 978-80-7380-334-6, str. 255 - 257

1.1.2. Proces legisakční

Řízení legisakční bylo nejstarším typem řízení. Byl pro něj typický přísný formalismus. Strany řízení musely ústně přednášet svůj nárok doslovným zněním zákona (*lege agere*).⁴

Řízení mělo dvě fáze – *in iure* a *apud iudicem*. První fáze, *in iure*, sloužila především k vymezení sporu. Toto stádium probíhalo před magistrátem (zpravidla *preatorem*). Veškerá aktivita však leží na stranách sporu, jejichž přítomnost je nutná. Mohou jimi být pouze občané římské. Tyto strany před magistrátem řeší otázky právní, především co je předmětem sporu, o čem má být rozhodnuto a také kdo má jejich spor rozhodnout. Fáze mohla v zásadě vyústit ve dva možné konce. První možností je, že žalovaný nárok žalobce nepopře, čímž dojde k jeho uznání a magistrát vynese rozsudek.⁵ Druhou variantou je, že žalobce a žalovaný mezi sebou uzavřou za přítomnosti svědků dohodu, tzv. *litiscontestatio*, obsahující informace, o jakých sporných otázkách má soudce rozhodovat a další důležité okolnosti sporu.⁶ Dohoda byla nezbytnou podmínkou pro zahájení druhé fáze. Touto to druhou fází, *apud iudicem*, byla fáze před soudcem. Žalobce a žalovaný zde předkládají svůj postoj k věci, který musí podložit důkazy. Ty pak soudce hodnotí. Tato fáze končí vynesením rozsudku, který je prakticky nezměnitelný. Opravné prostředky v této době neznali.⁷

Řízení se zahajovalo těmito druhy žalob:

- a) *legis actio sacramenti*
- b) *legis actio per iudicis arvitrive postulationem*
- c) *legis actio per conditionem*

V případě písm. a) se jednalo o univerzální žalobu. V jejím rámci pak rozlišujeme *legis actio sacramenti in rem* a *actio sacramenti in personam*. Legisakce dle písm. b) směřovala především k ochraně práv v případech dělení pozůstalosti a závazků z formálních kontraktů, konkrétně ze *sponsio*. Poslední z uváděných

⁴ Kincl, J. Urfus, V., Skřepejk, M. Římské právo, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-031-1, str. 116

⁵ Skřepejk, Michal. Římské soukromé právo. Systém a instituce. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 350 s. ISBN 978-80-7380-334-6, str. 260 - 262

⁶ Sommer, O. Učebnice soukromého práva římského. I a II. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011. 220 s. ISBN 978-80-7357-616-5, str. 36

⁷ Skřepejk, Michal. Římské soukromé právo. Systém a instituce. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 350 s. ISBN 978-80-7380-334-6, str. 261 - 262

legisakcí byla využívána v případech, kdy šlo o konkrétní množství peněz či věci (*certum*).⁸

Legisakční proces byl velmi zdlouhavý, přílišně formalistický a nepružný. S rozvojem společenských vztahů se proto stal nevyhovujícím a postupně tak došlo k přechodu k procesu formulovému.⁹

1.1.3. Proces formulový

Proces formulový začal vznikl v rámci cizineckých sporů, protože cizinecký praetor nebyl striktně vázán formalizovanými normami římského civilního práva. I zde mělo řízení dvě fáze, první před magistrátem a druhá před soudcem. V první fázi však bylo, oproti řízení legisakčnímu, posíleno postavení magistráta. Ten totiž volil právo, dle něhož mělo být dále postupováno. V závěru první fáze řízení pak magistrát vypracoval písemnou instrukci pro soudce v druhém řízení. Tato instrukce, označovaná jako *formula*, měla písemnou podobu a byla souhrnem poměrů mezi spornými stranami, včetně příkazu k odsouzení, respektive osvobození žalované strany. Soudce byl touto instrukcí v druhé fázi řízení vázán. Jeho úkolem tak bylo především provést dokazování, s cílem prokázat pravdivost výpovědí stran, na jejichž základě vydal magistrát instrukci.

Výrazným zlomem se stal Aebutinův zákon (datován do poloviny 2. stol. př. n. l.), díky kterému byl proces formulový fakultativně zaveden nejen pro spory cizinecké, ale pro všechny spory. Postupně došlo k úplnému vymizení legisakčního řízení a formulové řízení se tak stalo pro jeho pružnost jediným obligatorním.¹⁰

1.1.4. Proces kogniční

Procesem kogničním rozumíme mimořádné soudní řízení. Z počátku se totiž vyskytovalo pouze výjimečně. Mízí zde rozdělení na fáze *in iure* a *apud iudicem* a pravomoc v rámci jednoho řízení zde má soudce (úředník jmenovaný císařem). Zvláštním typem procesu kogničního byl proces reskriptový. V jeho rámci se jedna z procesních stran obrací na císaře se svou žádostí, aby rozhodl o jeho sporu. Císař pak

---

⁸ Skřepejk, Michal. Římské soukromé právo. Systém a instituce. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 350 s. ISBN 978-80-7380-334-6, str. 263 - 264

⁹ Kincl, J. Urfus, V., Skřepejk, M. Římské právo, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-031-1, str. 117

¹⁰ Kincl, J. Urfus, V., Skřepejk, M. Římské právo, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-031-1, str. 117 - 118

mohl spornou otázku rozhodnout sám nebo reaguje reskriptem (pro soudce závazným) a samotné rozhodnutí nechá na soudci.¹¹

Z počátku zde existovaly proces kogniční (jako mimořádný) a proces formulový (jako řádný) vedle sebe. Za císaře Diokleciána došlo k úplnému vymizení dvojfázového řízení, kdy proces kogniční zůstal jako jediný druh řízení. Existovaly tak soudy nižší a vyšší a byl položen základ pro odvolací řízení.¹²

1.2. Historický vývoj civilního procesu na našem území

Na historický vývoj ve **středověku** mělo v Evropě velký vliv právo germánské, které se postupně začalo formovat z obyčejového práva. Z počátku nebylo rozlišováno mezi trestním a civilním řízením. Pro celé středověké období platilo, že procesní formy nebyly ustálené.¹³ Germánské procesní řízení bylo zahajováno návrhem žalobce. V tomto návrhu žalobce tvrdil rozhodnou skutečnost, o níž opíral svůj nárok, neuváděl však žádné důkazy. Bylo na žalovaném, aby žalobcova tvrzení vyvrátil.¹⁴

Významné, z hlediska soudní moci, bylo 13. století. V té době vznikl v českých zemích zemský soud, který rozhodoval spory týkající se šlechtického práva. Civilní řízení bylo rozdílné dle dvou oblastí práva, která se na našem území objevovala – právo šlechtické (zemské) a právo městské. V řízení dle práva zemského, vedeného před zemským soudem, žalobce zahajoval řízení svým návrhem, v němž musel mimo jiné uvádět též důkazy na podporu svých tvrzení. Pravomoc rozhodovat ve věcech práva městského měl rychtář, později pak sbor konšelů.¹⁵

Moderní civilní proces se začal postupně formovat již za stavovské monarchie. Za pomyslný mezník můžeme označit Obnovené zřízení zemské z roku 1627, které znamenalo přechod k absolutismu. Římskokanonický proces se stal jedinou formou řízení a byla zavedena zásada písemného řízení. Nastávají také kroky směřující k rozlišování civilního a trestního řízení.¹⁶ Významným zlomem a úplným

---

¹¹ Hrdina, A. I., Dostálík, P. Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 138 s. ISBN 978-7380-235-6, str. 111

¹² Kincl, J. Urfus, V., Skřepejk, M. Římské právo, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-031-1, str. 126

¹³ Winterová, A. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-726-3, str. 52

¹⁴ Stavínohová, J. Hlavsa, P. Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3271-5, str. 23

¹⁵ Stavínohová, J. Hlavsa, P. Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3271-5, str. 24

¹⁶ Schelle, K. et al. Civilní kodexy, 2. díl: Procesní předpisy. Ostrava: Key Publishing ve spolupráci s The European Society for History of Law, 2010. ISBN 978-80-7418-071-2, str. 15

přechodem ze středověkého práva procesního k modernímu procesu dochází však až s vydáním Josefínského soudního řádu roku 1781, jehož úprava v českých zemích sloužila až do druhé poloviny 19. stol. Jeho úspěšnost tkvěla především v tom, že svým obsahem byl v mnohém nadčasový. Zavádí například rovnost stran, zásadu dispoziční či zásadu projednací.¹⁷ Rozlišoval čtyři základní druhy řízení – ústní proces, písemný proces, sumární proces a proces týkající se věcí bagatelních. Zejména poslední z jmenovaných se nejvíce přibližuje modernímu řízení. V jeho rámci byly dovoleny například změny žaloby.¹⁸

S rozvojem podnikání však nastala potřeba nové úpravy. **V letech 1895 a 1896** tak byla přijata čtveřice předpisů – jurisdikční norma, civilní soudní řád, exekuční řád, zákon o organizaci soudnictví – která nově kodifikovala civilní proces. Civilní soudní řád rozšířil procesní práva účastníků řízení. Žalobce mohl disponovat s řízením změnou či zpětvzetím žaloby, měl možnost vzdát se svého nároku atd. Tyto předpisy byly převzaty po roce 1918 i Československou republikou.¹⁹

Totalitní režim, nastupující s rokem 1948, vnáší do všech předpisů přijatých v této době socialistickou koncepci civilního procesu. Charakteristická je pro něj snaha státu zasahovat i do vztahů soukromoprávních.²⁰ S účinností od ledna 1951 byl přijat občanský soudní řád, který měl ambice zavést jednotné řízení, které však nemohlo reálně fungovat. I proto byl v roce **1963** (s účinností od 1. 4. 1964) přijat nový jednodušeji koncipovaný občanský soudní řád (zákon č. 99/1963 Sb.), který je účinný dodnes. Od roku 1964 však prošel desítkami novelizací a jeho dnešní podoba je tak od původní verze velmi odlišná.²¹ S ohledem na to se již dlouho mluví o nutnosti přijetí nové úpravy civilního práva procesního. Ta by v souladu s principy Evropské unie a doporučeními Rady Evropy měla do budoucna přinést řízení rychlejší,

---

¹⁷ Winterová, A. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-726-3, str. 54

¹⁸ Stavínohová, J. Hlavsa, P. Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3271-5, str. 25

¹⁹ Stavínohová, J. Hlavsa, P. Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3271-5, str. 26 - 27

²⁰ Winterová, A. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-726-3, str. 55

²¹ Schelle, K. et al. Civilní kodexy, 2. díl: Procesní předpisy. Ostrava: Key Publishing ve spolupráci s The European Society for History of Law, 2010. ISBN 978-80-7418-071-2, str. 21

hospodárnější, v jehož rámci by mohl svá práva uplatňovat každý, bez ohledu na jeho finanční možnosti.²²

Přijetí nového kodexu českého civilního práva procesního nás zcela jistě čeká v nejbližších letech. Na konci roku 2017 byl Ministerstvem spravedlnosti České republiky představen věcný záměr civilního řádu soudního (dále jen „Věcný záměr“) dostupný na <https://crs.justice.cz/>. Jde především o základní tezi představenou odborné i laické veřejnosti k diskuzi. Konečná verze nového kodexu bude zřejmě vypadat odlišně, přesto si lze z Věcného záměru vytvořit představu, jakou cestou se bude nová úprava ubírat. Předně Věcný záměr upravuje pouze sporné řízení. Opomenut tak zůstal například proces exekuční či insolvenční. Ostré debaty vyvolalo nové pojetí dovolání jako řádného opravného prostředku nebo vypuštění dnešní části páté OSŘ.²³ Velkou změnu přináší Věcný záměr také na poli zastoupení, když zavádí tzv. advokátské spory, kdy bude povinné zastoupení advokátem.²⁴ V oblasti žaloby pak opět přináší demonstrativní výčet druhů žalob.²⁵

---

²² Winterová, A. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-726-3, str. 55 - 56

²³ Dimun, P. Špičky justice podrobily záměr civilního řádu soudního drtivé kritice a odmítly ho jako Cimrmanovu pohádku - Česká justice. Domovská stránka - Česká justice [online]. Copyright © 2020 Všechna práva vyhrazena, publikováno dne 22. 11. 2018 [cit. 10.04.2020]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2018/11/spicky-justice-podrobily-zamer-civilniho-radu-soudniho-drtive-kritice-odmitli-jako-cimrmanovu-pohadku/>

²⁴ Kocourek, V. Přípravovaný civilní řád soudní obsahuje převratné novinky – INTER-FRONT STUDIO. INTER-FRONT STUDIO – international law, economics, global options / mezinárodní právo, ekonomika, globální vývoj [online]. Copyright © All rights reserved, publikováno dne 3. 11. 2019 [cit. 10.04.2020]. Dostupné z: <http://inter-front.eu/pripravovany-civilni-rad-soudni-obsahuje-prevratne-novinky/>

²⁵ Zajíčková, D. Druhy žalob v nové navrhované procesní úpravě - JUDr. Miloš Profous, PROFOUS LEGAL, advokátní kancelář. Úvod - JUDr. Miloš Profous, PROFOUS LEGAL, advokátní kancelář [online]. Copyright © 2019 PROFOUS LEGAL advokátní kancelář, publikováno dne 26. 6. 2019 [cit. 10.04.2020]. Dostupné z: <https://www.profouslegal.com/index.php/blog/36-druhy-zalob-v-nove-navrhovane-procesni-uprave>

2. Žaloba a žalobní právo

2.1. Procesní úkony

Skrze procesní úkony realizují subjekty řízení, jimiž jsou především účastníci řízení a soud, svá procesní práva a povinnosti. Je jimi ovlivňován průběh celého řízení od jeho samotného zahájení až po skončení. Procesní úkon je „*projev vůle směřující ke vzniku, změně nebo zániku procesněprávního vztahu, který je procesními normami předvídan a s nímž procesní normy spojují určité procesní následky.*“²⁶ Procesní úkony jsou založeny na tzv. teorii projevu, což znamená, že určující je vnější projev vůle. Soulad vnějšího projevu se skutečnou vnitřní vůlí subjektu nezkoumáme, stejně tak ani motiv. Je to zásadní rozdíl oproti právnímu jednání v rámci hmotného práva, kde se zkoumá též „kvalita“ vůle, tedy její vážnost a svoboda. Procesní úkony mohou činit účastníci řízení, soud a další osoby zúčastněné na řízení (např. svědci), přičemž mezi úkony jednotlivých subjektů řízení existují rozdíly. Ty najdeme například v tom, kdo onen úkon posuzuje či v druzích dělení.²⁷ V rámci tématu mé diplomové práce se nadále budu zabývat pouze úkony účastníků řízení.

Procesní úkony účastníků řízení vždy směřují vůči soudu. Skrze ně uplatňují účastníci svá procesní práva, případně plní procesní povinnosti. Mohou mít formu přednesu a podání, dle toho, zda jsou učiněny přímo před soudem či nikoliv. Platí pro ně zásada bezformálnosti. Pokud zákon nestanoví jinak, je možné úkony učinit jakoukoliv formou (ústně, písemně, elektronicky) a jsou posuzovány vždy dle svého obsahu. Podání účastníků můžeme dělit na vadné a bezvadné, přípustné a nepřípustné, účinné a neúčinné. Bezvadný je úkon, který splňuje všechny základní náležitosti. Co do přípustnosti zákon zpravidla uvádí, které úkony jsou nepřípustné. Soud k takovým úkonům vůbec nepřihlíží, s výjimkou nepřípustných opravných prostředků, které soud musí usnesením odmítnout. Neúčinné je pak takové podání, které nezpůsobí zamýšlené a očekávané procesní následky.²⁸ V literatuře můžeme najít i další druhy třídění. Například dělení na úkony dispoziční a prosté, dle toho, zda účastníci disponují

---

²⁶ Zahradníková, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 621 s. ISBN 978-80-7380-714-6, str. 130

²⁷ Zahradníková, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 621 s. ISBN 978-80-7380-714-6, str. 130

²⁸ Svoboda, K., Šínová, R., Hamuláková, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3. str. 79 - 81

s řízením či jeho předmětem nebo ne.²⁹ Dalším příkladem může být dělení dle toho, zda je účastník činí výslovně, nebo tím, že je nečinný (tzv. fikce procesních úkonů).³⁰

Jedním z nejvýznamnějších procesních úkonů účastníka řízení je žaloba. Žaloba je jednostranným dispozičním procesním úkonem ve formě podání. Může být učiněna pouze výslovně v písemné formě. Všechny předpoklady pro podání bezvadné a přípustné žaloby budou přiblíženy v dalších částech této práce.

2.2. Pojem žaloba

„Žaloba je procesním úkonem účastníka, kterým se zahajuje civilní řízení.“³¹ Žalobou *sui generis* můžeme označit i návrh na vydání platebního rozkazu, směnečného platebního rozkazu a elektronického platebního rozkazu. Žaloba musí mít vždy písemnou podobu, přičemž může být podána v listinné podobě, prostřednictvím veřejné datové sítě v elektronické podobě a telefaxem. V posledních dvou případech, pokud je žaloba bez elektronického podpisu, je nutno do 3 dnů dodat soudu originál, nebo písemné podání totožného znění. Případné nedoplnění by znamenalo, že soud k takovému podání nebude přihlížet.³²

Žalobou žalobce uplatňuje své Listinou základních práv a svobod³³ garantované právo obrátit se na nestranný a nezávislý soud. Jde o procesní úkon, kterým se žalobce dožaduje autoritativního rozhodnutí ve sporu mezi ním a žalobcem. Podáním žaloby dochází k zahájení řízení. Jde o řízení v rámci civilního práva procesního, které je samostatným právním odvětvím. Civilní proces můžeme vnitřně členit na několik druhů řízení. Například řízení nalézací, vykonávací, insolvenční či zajišťovací. Za nejvýznamnější lze považovat nalézací řízení. V jeho rámci soud právo „nalézá“, tedy buď právo vytváří, nebo rozhoduje, co je a co není „po právu“. Nalézací řízení je možné dále členit na řízení sporné a nesporné. Ve sporném řízení, jak vyplývá z jeho názvu, se řeší „spor“ mezi dvěma a více stranami, označovanými jako žalobce a žalovaný. Naproti tomu hlavním účelem nesporného řízení není řešit konflikt mezi dvěma stranami, ale především upravit právní poměry účastníků řízení. Nesporná

²⁹ Zahradníková, R. a kol. Civilní právo procesní. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 621 s. ISBN 978-80-7380-714-6, str. 135

³⁰ Svoboda, K. Šínová, R., Hamul'áková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3. str. 82

³¹ Svoboda, K. Žaloba v civilním řízení. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2010, 312 s. ISBN 978-80-7357-535-9, str. 21

³² Zahradníková, R. a kol. Civilní právo procesní. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 621 s. ISBN 978-80-7380-714-6, str. 195 - 196

³³ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, článek 36 odst. 1

řízení se zahajují návrhem na zahájení řízení a zpravidla je může také soud zahájit *ex effo* bez návrhu. Významný rozdíl je i v postavení účastníků a v zásadách, jimiž se řízení řídí.³⁴ Ve vztahu k tomuto dělení můžeme žalobu chápat v užším a širším smyslu. V užším slova smyslu žaloba zahajuje sporné řízení. V širším slova smyslu bychom pod tento pojem mohli vztáhnout též návrhy na zahájení nesporného řízení, jejichž úpravu nalezneme v ZŘS. Ačkoliv se návrh na zahájení nesporného řízení nemusí po formální stránce od žaloby v užším slova smyslu více lišit, v ostatních aspektech jsou vzhledem k povahám řízení rozdíly významné.³⁵ Proto je pojem žaloba spjat zejména se sporným řízením. Vzhledem k tomu budu v následujících kapitolách této práce rozebírat žalobu především v jeho kontextu s občasným nevyhnutelným přesahem do řízení nesporného.

Chápání žaloby, jako prostředku pro ochranu jakýchkoli práv, nebylo vždy samozřejmostí. Žalobní právo se v historii potýkalo zejména s otázkou vztahu žaloby a materiálního práva a také vztahu žaloby ke státu. V rámci historie žalobního práva se tak můžeme setkat s mnoha teoriemi. Hmotněprávní žalobní teorie se snažila, jak vyplývá z jejího názvu, definovat žalobní právo z hmotněprávního hlediska. Další z teorií, dualistická, již v rámci žalobního práva dělila zvlášť nárok hmotněprávní a veřejnoprávní. Poté přichází teorie abstraktního žalobního práva. Ta naopak zcela odmítá jeho hmotněprávní povahu a připisuje mu striktně povahu veřejnoprávní. Opětovná snaha o nalezení vztahu hmotného a procesního práva žaloby vyústila v teorii konkrétního žalobního práva. Žalobní právo označuje jako nárok na právní ochranu. Poslední z teorií přináší koncepci, v níž důležité místo náleží právu na soudní ochranu. Poprvé se hovoří o subjektivním právu jedince na právní ochranu, které se může každý dovolat u státu.³⁶ JUDr. Svoboda české žalobní právo definuje jako „*právo žalobce uplatnit u soudu skutečnosti, kterým hmotné právo přisuzuje konkrétní právní význam, jenž je ku prospěchu žalobce, a na základě těchto, ať již v realitě existujících nebo neexistujících skutečností požadovat verdikt, který odpovídá jejich subsumpci (podřazení) pod příslušný hmotněprávní předpis*“³⁷.

---

³⁴ Svoboda, K., Šínová, R., Hamuláková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3. str. 5

³⁵ Svoboda, K. Žaloba v civilním řízení. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2010, 312 s. ISBN 978-80-7357-535-9, str. 152

³⁶ Winterová, A., Macková, A. a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, 648 s. ISBN 978-80-7502-298-1, 191 - 194

³⁷ Svoboda, K. Žaloba v civilním řízení. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2010, 312 s. ISBN 978-80-7357-535-9, str. 14

2.3. Zahájení řízení

Jak je již zmíněno výše, žalobou se zahajuje civilní řízení. Jde o přímý účinek, který má podání žaloby. Řízení považujeme za zahájené okamžikem doručení žaloby soudu. Se zahájením řízení jsou spjaty hmotněprávní a procesní účinky.

2.3.1. Procesní účinky

Jedním z nejvýraznějších procesních účinků je, že vzniká překážka věci zahájené, tzv. překážka litispendence. Řadíme ji do negativních podmínek řízení. Tato překážka brání tomu, aby o té samé věci probíhalo u kteréhokoliv soudu jiné řízení. Aby šlo o shodnou věc, je nutná totožnost účastníků řízení a předmětu řízení. Dále vzniká povinnost zaplacení soudního poplatku. Zahájením řízení dochází také k určení předmětu řízení, kterým je v rámci zásady dispoziční soudce zpravidla zcela vázán. V rámci zásady *perpetuatio fori* jsou se zahájením řízení dány rozhodné okolnosti pro určení věcné a místní příslušnosti soudu. Pokud by se okolnosti mající význam z hlediska příslušnosti soudu změnily, nebude na to po zahájení řízení brán zřetel.³⁸ V neposlední řadě vzniká trojstranný vztah mezi žalobcem, žalovaným a soudem. Nejde pouze o vztah mezi účastníky řízení a soudem, ale též mezi účastníky řízení navzájem. Vznikají tak procesní práva a povinnosti mezi těmito třemi subjekty. Mezi procesní práva a povinnosti účastníků řízení můžeme zařadit právo na zajištění rovnosti účastníků, právo činit dispoziční úkony atd. Soud je například povinen zjistit, zdali je žaloba bezvadná a případně vyzvat žalobce k nápravě, nebo je možné zmínit povinnost poučovací.³⁹

2.3.2. Hmotněprávní účinky

Zásadním hmotněprávním následkem zahájení řízení je bezesporu jeho vliv na běh lhůt. Promlčecí lhůty se podáním žaloby staví. Podání žaloby má vliv také na to, zda byla zachována prekluzivní lhůta, tedy lhůta, jejímž uplynutím dochází k úplnému zániku práva, pokud toto právo nebylo uplatněno. Zásadní pro to, aby soud mohl o právu rozhodnout je, aby byla žaloba podána nejdéle poslední den této lhůty.⁴⁰

---

³⁸ Zahradníková, R. a kol. Civilní právo procesní. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 621 s. ISBN 978-80-7380-714-6, str. 196

³⁹ Winterová, A. Žaloba v občanském právu procesním. Praha: Univerzita Karlova, 1979, str. 47 - 50

⁴⁰ Winterová, A. Žaloba v občanském právu procesním. Praha: Univerzita Karlova, 1979, str. 51 - 52

2.4. Složky žaloby

Každá žaloba by měla obsahovat složky žaloby. Jde o obsahové prvky žaloby, které řeší otázku totožnosti žaloby a žalobu individualizují. Procesní význam tyto prvky mají například pro změny žaloby či určení příslušného soudu. Mezi tři základní složky žaloby řadíme:

- a) strany řízení
- b) předmět žaloby
- c) žalobní důvody⁴¹

Tyto složky můžeme považovat za přirozené prvky žaloby. V ideálním případě by se měly vzájemně prolínat se zákonnými náležitostmi. Tyto přirozené prvky však, na rozdíl od zákonné úpravy, přímo reagují na reálnou situaci, kterou zákon pro svou abstraktnost nemůže vždy pokrýt.⁴²

2.5. Strany řízení

Osoba, jež podává žalobu, je označována jako žalobce nebo též žalující strana. Ta podává žalobu proti žalovanému. Pouze žalobce a žalovaný jsou strany řízení, v OSŘ označované jako účastníci řízení. Ačkoliv se často setkáváme s tím, že ve sporném řízení proti sobě stojí dvě strany, neznamená to, že musí jít pouze o dvě osoby. Jak na straně žalobce, tak na straně žalovaného může stát subjektů více. Kdo bude účastníkem řízení vymezuje vždy žalobce prostřednictvím žaloby. Tyto osoby jsou pak zpravidla účastníky řízení od jeho začátku do jeho konce. V některých zákonem předpokládaných situacích je však možné, aby se v průběhu řízení účastníci měnili. Děje se tak především záměnou účastníka, přistoupením účastníka, procesním nástupnictvím.⁴³ Prvním dvěma institutům bude věnován prostor v další části diplomové práce s názvem „*Dispozice s řízením*“.

Ve sporném řízení může ke změně účastníků, jak se též **procesní nástupnictví** označuje, dojít dvěma způsoby, a to univerzální sukcesí nebo singulární sukcesí práv a povinností. K univerzální sukcesí dojde za situace, kdy jedna ze stran řízení ztratí způsobilost být účastníkem řízení. Hlavním důvodem je smrt fyzické osoby či zánik

---

⁴¹ Winterová, A., Macková, A. a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, 648 s. ISBN 978-80-7502-298-1, str. 195

⁴² Svoboda, K. Žaloba v civilním řízení. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2010, 312 s. ISBN 978-80-7357-535-9, str. 36

⁴³ Winterová, A., Macková, A. a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, 648 s. ISBN 978-80-7502-298-1, str. 145 - 146

právnícké osoby. V takovém případě je na uvážení soudu, aby dle povahy věci posoudil, zdali je možné v řízení pokračovat. Dojde-li k závěru, že pokračování není možné, řízení zastaví. V opačném případě usnesením rozhodne, kdo bude právním nástupcem původního účastníka řízení. Tento účastník musí akceptovat aktuální stav řízení a jsou pro něj tedy závazné i všechny procesní úkony, které učinila osoba, na jejíž místo v řízení nastupuje. Procesní nástupnictví z důvodu singulární sukcese není spojeno se ztrátou způsobilosti být účastníkem řízení, nýbrž s přechodem či převodem práv nebo povinností, o nichž je veden spor. Stane se tak například tehdy, pokud je postoupena pohledávka nebo prodána věc, jež je předmětem řízení. Změnu účastníka řízení v tomto případě musí navrhnout žalobce. Za situace, že dochází ke změně na straně žalobce, je nutný souhlas osoby, jež má na jeho místo nastoupit. V případě žalovaného tento souhlas potřeba není.⁴⁴

Jak již bylo zmíněno výše, na straně žalobce i žalovaného může současně vystupovat více osob, čímž vzniká procesní **společenství účastníků řízení**, též označované jako tzv. subjektivní kumulace. Společenství účastníků je možné dělit dle různých kritérií na pasivní a aktivní, dobrovolné a nucené, samostatné a nerozlučné. Pasivním společenstvím označujeme subjektivní kumulaci na straně žalované, aktivním společenstvím pak subjektivní kumulaci na straně žalující. Pokud je pro řízení ze zákona nutná účast všech žalobců či žalovaných, jde o společenství nucené. Věcná legitimace je zde splněna pouze za účasti všech žalovaných či žalobců. Naopak dobrovolné společenství je takové, kde tato výše popsaná zákonem daná povinnost není a účast v řízení je otázkou vůle účastníků. Dělení subjektivní kumulace na samostatnou a nerozlučnou vyplývá přímo z OSŘ, konkrétně z § 91. Samostatné společenství je takové, kde každý jedná sám za sebe. Rozhodnuto bude o každém ze společníků zvlášť. Nerozlučné společenství nastává tam, kdy rozhodnutí sporu o právech a povinnostech bude pro společníky shodné a společné. Hlavním důsledkem je to, že úkony učiněné jedním ze společníků budou závazné i pro všechny ostatní, kteří jimi budou vázáni. S ohledem na snadnou zneužitelnost chrání zákon nerozlučné společníky tím, že k některým významnějším úkonům, jimiž je změna či zpětvzetí žaloby, uzavření smíru a uznání nároku, vyžaduje souhlas všech těchto společníků.⁴⁵

---

⁴⁴ Winterová, A., Macková, A. a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, 648 s. ISBN 978-80-7502-298-1, str. 147

⁴⁵ Winterová, A., Macková, A. a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, 648 s. ISBN 978-80-7502-298-1, str. 148 - 149

Do sporného řízení může také zasáhnout třetí osoba jako tzv. **vedlejší účastník**. Ačkoliv není přímo rozhodováno o jeho právech a povinnostech, má možnost ovlivnit výsledek sporu, a proto musí mít na výsledku řízení právní zájem. Vedlejší účastník přistupuje k jedné straně sporu, na jejímž úspěchu tento zájem má. Vstoupit do řízení může od zahájení do pravomocného skončení řízení, a to na návrh jednoho z účastníků řízení, nebo též z vlastního podnětu. Vstupem do řízení nabývá obdobná práva a povinnosti jako účastník, vyjma práva na dispozici s řízením. Procesní úkony činí vlastním jménem.⁴⁶

2.5.1. Základní předpoklady účastenství

Výše bylo vymezeno označení účastníků a jejich kvantitativní stránka. Žalobcem, respektive žalovaným, však nemůže být každý. Aby osoba mohla být účastníkem řízení, musí mít procesní subjektivitu a procesní způsobilost.

Procesní subjektivita označuje způsobilost být účastníkem řízení, tedy nositelem procesních práv a povinností. Má ji ten, kdo má právní osobnost a ten, komu ji zákon přiznává. Účastníkem řízení tedy může být jakákoliv fyzická osoba (od jejího narození) a právnická osoba (ode dne jejího vzniku). Právní osobnost má též stát, který je z pohledu soukromého práva považován za osobu právnickou. Některé osoby, ačkoliv právní osobnost nemají, mohou být účastníky řízení, pokud jim procesní subjektivitu přiznává zákon. Typickým příkladem je státní zastupitelství.⁴⁷

Procesní způsobilost je způsobilost samostatně jednat před soudem. Osoba, která je procesně způsobilá, může činit své procesní úkony sama a se soudem komunikovat přímo. Účastník tak může činit v rozsahu, v jakém je svéprávný. Zpravidla je u fyzických osob plná svéprávnost vázána na osmnáctý rok věku (s výjimkou situací, kdy dojde k zplnoletnění před dosažením osmnáctých narozenin). U nezletilých svéprávnost graduálně narůstá. I před dosažením zletilosti tak mohou jednat v rozsahu jejich rozumové a volní vyspělosti, která je vždy individuální. Pokud dojde k omezení svéprávnosti, nemá osoba procesní způsobilost v tom rozsahu, ve kterém došlo k tomuto omezení. U právnických osob z hlediska procesní subjektivity není důležitá odpověď na otázku, od kdy je procesně způsobilá (procesní způsobilost vzniká současně s procesní subjektivitou vznikem právnické

---

⁴⁶ Svoboda, K., Šínová, R., Hamul'áková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3, str. 72 - 73

⁴⁷ Zahradníková, R. a kol. Civilní právo procesní. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 621 s. ISBN 978-80-7380-714-6, str. 102

osoby), ale vzhledem k její povaze, tedy že nejde o skutečnou hmotnou osobu, ale pouze o právní fikci, je důležité zodpovědět, kdo za ni jedná. Odpověď najdeme v § 21 OSŘ. Je to zpravidla člen statutárního orgánu, pověřený zaměstnanec, vedoucí odštěpného závodu ve věcech tohoto závodu a prokurista. Stát je zastupován Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových nebo příslušnou organizační složkou. Nedostatek procesní způsobilosti, na rozdíl od procesní subjektivity, je vadou, kterou lze napravit.⁴⁸

2.5.2. Zastoupení účastníků

Pokud účastník nechce nebo nemůže (není procesně způsobilý) jednat se soudem přímo samostatně, může, resp. musí být zastoupen. Rozlišujeme zastoupení:

- a) na základě zákona
- b) na základě plné moci
- c) na základě rozhodnutí⁴⁹

K písm. a)

Žalobce či žalovaný, který nemá procesní způsobilost a nemůže tedy samostatně jednat před soudem, musí být zastoupen ze zákona. Za osobu nezletilou jedná její zákonný zástupce, jímž může být rodič, osvojitel, poručník, případně též kolizní opatrovník (v případě střetu zájmu zákonného zástupce se zájmy nezletilého). Za osobu s omezenou svéprávností jedná opatrovník, kterého ustanoví soud. V rámci ochrany účastníka s omezenou svéprávností, pokud se vede řízení o složité věci, může soud rozhodnout o nutnosti zastoupení i v těch záležitostech, při kterých by za normálních okolností mohla osoba jednat samostatně.⁵⁰

K písm. b)

Uzná-li to účastník za vhodné, může si na základě plné moci zvolit zmocněnce, který za něj v rámci řízení bude vystupovat jeho jménem a na jeho odpovědnost. Se zákonem stanovenými výjimkami může být zmocněncem jen osoba fyzická. Za účastníka může v jedné věci jednat pouze jeden zástupce. V rámci jednoho řízení sice

---

⁴⁸ Svoboda, K., Šínová, R., Hamuláková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3, str. 61 - 62

⁴⁹ Svoboda, K., Šínová, R., Hamuláková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3, str. 63

⁵⁰ Svoboda, K., Šínová, R., Hamuláková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3, str. 63

může mít účastník zmocněnců více, ale nikdy ne pro ten samý procesní úkon. Žalobce či žalovaný musí svému zmocněnci udělit plnou moc, a to buď prostou či procesní. Prostá plná moc se uděluje pouze pro konkrétní jednotlivé procesní úkony. Procesní plná moc zmocněnce opravňuje provádět všechny procesní úkony v rámci celého řízení. Plná moc může být kdykoliv odvolána zpět. Účastník řízení bývá zpravidla zastoupen advokátem. Zmocněn může být ale také notář, patentový zástupce nebo tzv. obecný zmocněnec.⁵¹

K písm. c)

Soud může ustanovit opatrovníka jak osobě fyzické, tak právnické. U fyzické osoby tak učiní tehdy, pokud má omezenou svéprávnost a není zastoupena. V případě právnické osoby soud rozhodne o ustanovení opatrovníka, pokud osoba oprávněná k zastupování není, nebo jsou pochyby, kdo jí je. V obou případech musí zároveň hrozit nebezpečí z prodlení. Za opatrovníka soud vybere k tomu vhodnou osobu, zpravidla se bude jednat o osobu blízkou. Pokud se takovou osobu opatrovníkem ustanovit nepodaří, ustanoven za opatrovníka bude advokát, který nemá možnost odmítnutí. Specifické případy pak můžeme najít v § 29 odst. 3 OSŘ, kde je upraveno ustanovení opatrovníka neznámým dědicům, účastníkům s neznámým pobytem, účastníkům s duševní poruchou a těm, kteří se ze zdravotních důvodů nemohou řízení po delší dobu účastnit či se srozumitelně vyjadřovat.⁵²

2.6. Předmět žaloby

Předmětem žaloby rozumíme tzv. žalobní nárok. Jde o pojem užívaný v rámci právní teorie, jehož obsah může být vnímán v užším a širším slova smyslu. V užším slova smyslu je za žalobní nárok považován žalobní petit, respektive jeho obsah. V širším pojetí je pak pod pojmem žalobní nárok chápán nejen obsah žalobního petitu, ale také skutkové odůvodnění. Přikláním se spíše k širšímu pojetí. Skutkové odůvodnění má nezpochybnitelný význam z hlediska individualizace žaloby a může mít význam také pro případnou dispozici s žalobou. Navíc je poukazováno, že v užším slova smyslu se předmět žaloby, tedy žalobní nárok, zcela překrývá s žalobním petitem

---

⁵¹ Zahradníková, R. a kol. Civilní právo procesní. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 621 s. ISBN 978-80-7380-714-6, str. 111 - 112

⁵² Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, § 29

jakožto zákonnou náležitostí a užívání dalšího pojmu s tímž obsahem by bylo zjevně zbytečné.⁵³

Zcela odlišné pojetí předmětu žaloby přináší JUDr. Svoboda⁵⁴. Pro předmět žaloby užívá pojem objekt žaloby. Za tento objekt považuje „*právní zájem, jehož ochrany se žalobce domáhá*“⁵⁵. Předmět žaloby dle něj nelze zaměnit s žalobním petitum. V některých případech může být totiž požadováno několik nároků, které však vychází z totožné objektivní reality. Nutno dodat, že JUDr. Svoboda vnímá základní prvky žaloby zcela odlišně, když mezi ně řadí objekt žaloby, subjekt žaloby, objektivní a subjektivní stránku žaloby a některé další elementy a nahlíží tak na základní složky žaloby zcela odlišně z pohledu jím vytvořeného dělení.⁵⁶

2.7. Žalobní důvod

Žalobní důvod, též označovaný jako právní důvod, je další z pojmů, jehož přesnou definici bychom hledali pouze obtížně. Hranice tohoto pojmu jsou neostré a jeho shrnutí do jedné definiční věty tak, aby ho obsáhla celý, je prakticky nemožné. Nejčastěji žalobním důvodem chápeme právní vztah, z něhož plyne nárok, který žalobce uplatňuje. Měl by plynout ze skutečností tvrzených žalobcem. Z toho lze vyvodit, že žalobce ve své žalobě nemusí právní důvod uvádět přímo, ale stačí, pokud v ní vylíčí rozhodující skutečnosti. Otázka právního posouzení je totiž vždy jen a pouze na soudu. Právním důvodem může být například vlastnické právo. Výše uvedené pojetí se vztahuje především na žaloby na plnění, které vycházejí z existujícího právního vztahu. Problém s žalobním důvodem může nastat v případech určovacích žalob a žalob konstitutivních. Žalobní důvod zde musíme chápat jako obligatorně uváděné rozhodující skutečnosti, jejichž následkem může být změna, vznik či zánik právního vztahu. Hlavní rozdíl je tedy v tom, že u žalob na plnění vyplývá právní důvod z žalobního tvrzení, kdežto u žalob určovacích a konstitutivních můžeme mezi pojmy právní důvod a žalobní tvrzení vložit rovnítko.⁵⁷

---

⁵³ Winterová, A. Žaloba v občanském právu procesním. Praha: Univerzita Karlova, 1979, str. 23 - 25

⁵⁴ Svoboda, K. Žaloba v civilním řízení. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2010, 312 s. ISBN 978-80-7357-535-9, str. 39 - 41

⁵⁵ Svoboda, K. Žaloba v civilním řízení. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2010, 312 s. ISBN 978-80-7357-535-9, str. 39

⁵⁶ Svoboda, K. Žaloba v civilním řízení. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2010, 312 s. ISBN 978-80-7357-535-9, str. 37

⁵⁷ Winterová, A. Žaloba v občanském právu procesním. Praha: Univerzita Karlova, 1979, str. 25 - 33

2.8. Dispozice s řízením

Dle § 41a OSŘ může účastník řízení odvolat svůj procesní úkon za předpokladu, že toto odvolání obdrží soud společně s odvolávaným procesním úkonem. To však nelze vztáhnout na všechny úkony. Odvolat lze dle Nejvyššího soudu pouze ten úkon, jehož procesní účinky ještě nenastaly a jehož povaha to umožňuje.⁵⁸ Výše zmíněné ustanovení OSŘ proto nemůžeme vztáhnout na žalobu, kterou odvolat nelze. Zákon však umožňuje tzv. zpětvzetí žaloby a změnu žaloby. Jedná se o úkony žalobce, kterými může disponovat s předmětem řízení. Jejich pomocí může účastník odstranit, resp. změnit nastalé procesní účinky vztahující se k obsahu či samotnému trvání žaloby.⁵⁹ Disponovat s řízením může účastník také změnou v okruhu účastníků řízení.

2.8.1. Zpětvzetí žaloby

Úpravu zpětvzetí žaloby můžeme najít v § 96 OSŘ. Pozitivně právní úprava konkrétní vymezení pojmu neobsahuje. Nejvyšší soud tento institut definuje jako „procesní úkon žalobce adresovaný soudu, jímž projevuje vůli, že o projednání svého návrhu nemá zájem a netrvá na tom, aby o něm bylo meritorně rozhodnuto“⁶⁰. Nemusí však nutně dojít k zpětvzetí celé žaloby, je možné i zpětvzetí pouze její části. Typické budou případy, kdy žalobce sníží žalovanou finanční částku (např. z 30 000 korun na 10 000 korun). Návrh na zpětvzetí je možné podat do právní moci rozhodnutí. Následkem je zastavení řízení, případně částečné zastavení řízení. Proti usnesení o zastavení řízení je možné podat odvolání. Usnesením nevzniká překážka věci rozhodnuté a žalobci nic nebrání podat znovu žalobu se stejným nárokem. Pokud již bylo vydáno nepravomocné rozhodnutí, rozhodne soud také o jeho zrušení, případně částečném zrušení. Zpětvzetí v případě, že rozhodnutí nabylo právní moci, by bylo neúčinné.⁶¹

Ostatní účastníci řízení mají možnost se k zpětvzetí žaloby vyjádřit. Pokud by nesouhlasili, může soud rozhodnout, že zpětvzetí je neúčinné a pokračovat v řízení. Soud tak rozhodne, pokud jsou k tomu dány „vážné důvody“. Tyto důvody nejsou zákonem blíže specifikovány. Posuzuje je vždy soud s přihlédnutím ke konkrétním

---

⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3273/2011

⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3273/2011

⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2009, sp. zn. 26 Cdo 4830/2007

⁶¹ Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, § 96

okolnostem případu.⁶² Ústavní soud konstatoval, že „obecně lze uvést, že vážné důvody, které opodstatňují nesouhlas se zpětvzetím návrhu (žaloby), zpravidla spočívají v tom, že žalovaný má právní nebo jiný (morální, procesněekonomický apod.) zájem na tom, aby o návrhu bylo meritorně rozhodnuto.“⁶³ Účastník řízení proto musí svůj nesouhlas odůvodnit. Výše uvedené se nevztahuje na situace, kdy zpětvzetí žaloby dojde soudu před začátkem jednání. V takovém případě soud řízení zastaví, aniž by zjišťoval stanoviska ostatních účastníků.⁶⁴

V rámci novely OSŘ přibyl k § 96 s účinností od posledního září 2017 šestý odstavec. Upravuje situaci, kdy ke zpětvzetí žaloby dojde poté, co rozhodnutí soudu odvolacího bylo zrušeno soudem dovolacím. Pokud v takovém případě byly důvodem zpětvzetí skutečnosti, které nastaly až v době, kdy trvaly účinky dovolacím soudem zrušeného rozhodnutí, soud rozhodne o neúčinnosti návrhu na zpětvzetí.⁶⁵

V rámci zpětvzetí žaloby je nutné zmínit též § 114c odst. 7. Ten upravuje situaci, kdy se žalobce po řádném předvolání (minimálně 20 dnů předem) nedostaví k přípravnému jednání. V takovém případě, pokud se žalobce včas neomluvil, soud řízení zastaví. JUDr. Klára Hamuláková, Ph. D., spoluautorka učebnice civilního procesu⁶⁶ uvádí, že jde o fikci zpětvzetí žaloby, kdy se ve výše popsaném případě má za to, že žaloba byla vzata žalobcem zpět. Stejný názor zastává též JUDr. Petr Lavický ve svém článku *Zmeškání účastníka a fikce dispozičních procesních úkonů*⁶⁷. Opačný názor je možné najít u autorů komentáře k OSŘ, kteří uvádějí: „*Nejde tu o fikci zpětvzetí žaloby následkem nedostavení se žalobce, nýbrž o zákonem stanovený způsob, jak rozhodnout (ukončit řízení) v případě, že žalobce o účast na přípravném jednání neprojeví zájem*“⁶⁸. Sama se přikláním k druhému z uvedených názoru, tedy že nejde o fikci zpětvzetí. Zpětvzetí je významným dispozičním úkonem žalobce, který by mělo být možné učinit pouze výslovným aktivním jednáním. Výše zmíněné ustanovení bych tak považovala především za prostředek soudu, jak ukončit řízení

---

⁶² Svoboda, K., Šínová, R., Hamuláková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3, str. 180

⁶³ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 1. 2003, sp. zn. III.ÚS 210/02

⁶⁴ Svoboda, K., Šínová, R., Hamuláková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3, str. 181

⁶⁵ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, § 96

⁶⁶ Svoboda, K., Šínová, R., Hamuláková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3

⁶⁷ Lavický, Petr. Zmeškání účastníka a fikce dispozičních procesních úkonů. Právní fórum, 2009, č. 10, str. 401 - 413

⁶⁸ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. §1 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1600 s. ISBN 978-80-7400-107-9, str. 806

s žalobcem, jehož iniciativa skončila samotným podáním žaloby. Vzhledem k tomu, že na účincích § 114c odst. 7 nemá označení „fikce zpětvzetí“ žádný význam, z praktického pohledu nevidím na užívání, respektive neužívání tohoto pojmu žádný důležitější význam.

2.8.2. Změna žaloby

OSŘ upravuje tento institut v § 95. Změnit žalobu je možné především v řízení před soudem prvního stupně. Vyloučena však není změna ani v odvolacím řízení s tím omezením, že nesmí jít o změnu nároku. Pokud by odvolací soud jednal o žalobě, jejíž změnou by došlo ke změně nároku, jednalo by se o porušení zásady na spravedlivý proces, jelikož odvolací soud by v tomto případě fakticky rozhodoval jako soud prvostupňový.⁶⁹

Změna žaloby může spočívat ve změně žalobního petitu, ve změně vymezeného skutkového stavu, případně v kombinaci obojího. Ke změně žaloby je potřeba souhlasu soudu. Hlavním aspektem pro přijetí či nepřijetí změny soudem je, zda dosavadní výsledky řízení mohou či nemohou být podkladem pro řízení o změněném návrhu.⁷⁰ Tím je chráněn především princip hospodárnosti řízení.

Změněná žaloba se doručuje ostatním účastníkům do vlastních rukou (s výjimkou situace, kdy byli účastni jednání, při kterém došlo ke změně žaloby). Pokud již nastala koncentrace řízení, změna žaloby na ni nemá vliv.⁷¹ Účinky změny žaloby nenastávají samotným rozhodnutím o připuštění změny, ale zpětně již okamžikem, kdy návrh došel soudu.⁷²

2.8.3. Změna v okruhu osob

Dispozice žalobce se žalobou je možná nejen skrze výše popsané instituty, ale též prostřednictvím změn osob, jež jsou, resp. mají být, účastníky řízení. Jedná se především o:

- a) záměnu účastníka
- b) přistoupení dalšího účastníka

---

⁶⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. 26 Cdo 2778/2009

⁷⁰ Svoboda, K. Žaloba v civilním řízení. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2010, 312 s. ISBN 978-80-7357-535-9, str. 178

⁷¹ Zahradníková, R. a kol. Civilní právo procesní. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 621 s. ISBN 978-80-7380-714-6, str. 199

⁷² Svoboda, K. Šínová, R., Hamuláková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3, str. 185

Tyto instituty slouží především k odstranění nedostatku aktivní či pasivní věcné legitimace, která by jinak byla důvodem pro zamítnutí žaloby. Nelze jimi napravit věcnou legitimaci pro všechny skutečnosti, ale jen ty, které zde byly již před samotným podáním žaloby. Situace, kdy ke změně věcné legitimace dojde v průběhu řízení, řeší institut univerzální a singulární sukcese, které jsou popsány výše.⁷³

K písm. a)

Záměna účastníka řeší případy, kdy žalobce nebo žalovaný není vůbec věcně legitimován. Například pokud jde o řízení na náhradu škody za újmu, jež měl způsobit žalovaný, ale ukáže se, že původní žalovaný škodu nezpůsobil a škůdcem je osoba jiná (zde by šlo o záměnu žalovaného), nebo pokud žalobu na náhradu škody za poškození věci podá osoba, jež nemá k věci vlastnické právo (záměna na straně žalobce), na místo původního účastníka nastoupí třetí osoba, jež ho nahradí. Následkem je, že celé řízení je třeba zopakovat, protože úkony předchůdce nejsou pro nového žalobce či žalovaného závazné. Výjimkou je situace, kdy nový účastník souhlasí s dosavadním stavem, který je pak možné převzít. Aby ke změně mohlo dojít, je zapotřebí návrh žalobce, se kterým musí souhlasit i strana žalovaná.⁷⁴ JUDr. Karel Svoboda⁷⁵ v souvislosti s tímto souhlasem vyřkl otázku, zda je úprava nutného souhlasu žalovaného za všech okolností na místě. Do úvahy připadá především otázka, zdali je spravedlivé požadovat souhlas žalovaného i tam, kde například k označení věcně nelegitimovaného žalovaného došlo nezaviněným jednáním žalobce, jenž pro nedostatek informací nemohl objektivně označit správného žalovaného. V případě, že žalovaný souhlas nedá, bude žaloba zamítnuta, což bude mít pro žalobce tvrdé následky především v tom, že zamítnutí žaloby je považováno za rozhodnutí ve věci samé a tvoří tak překážku věci rozhodnuté. V praxi si lze však jen těžko představit, jak by se ověřovala skutečnost, že žalobce označil „špatného“ žalovaného bez svého zavinění, aniž by tomu mohl sám předejít. Obecně se přikláním k úpravě, jakou nám aktuálně nabízí OSŘ, jelikož jde o zcela zásadní zásah do procesněprávního vztahu. Pozměněná úprava, která by nevyžadovala souhlas žalovaného, by mohla vést k zneužívání tohoto institutu, jenž by měl být využíván jen výjimečně.

⁷³ David, L., Ištváněk F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, 1108 s. ISBN 978-80-7357-460-4, str. 431

⁷⁴ David, L., Ištváněk F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, 1108 s. ISBN 978-80-7357-460-4, str. 431

⁷⁵ Svoboda, K. Žaloba v civilním řízení. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2010, 312 s. ISBN 978-80-7357-535-9, str. 185

Předpokládám, že postačí apelovat na budoucí žalobce, aby již při psaní žaloby kladli na pasivní věcnou legitimaci zvláštní obezřetnost. Jedná-li se o záměnu na straně žalobce, je nutný též souhlas osoby, jež má původního žalobce nahradit. V případě osoby, jež má nahradit původního žalovaného, tento souhlas potřeba není.⁷⁶

K písm. b)

Přistoupení účastníků řeší nedostatek věcné legitimace tím, že rozšíří okruh původních účastníků. Jedná se o situace, kdy žalobce či žalovaný nejsou věcně legitimováni samostatně, ale pouze ve spojení s dalším účastníkem. Tím, že tento účastník přistoupí do řízení, bude již věcná legitimace dána. Příkladem může být již zmiňované nerozlučné společenství. Na rozdíl od záměny účastníků zde není potřeba souhlasu žalovaného. Vzhledem k této skutečnosti Nejvyšší soud upozornil, že *„soud nepřipustí přistoupení dalšího žalovaného do řízení (§ 92 odst. 1 o. s. ř.) také tehdy, je-li zřejmé, že dosavadní žalovaný již v době zahájení řízení nebyl věcně legitimován a že návrhem na přistoupení dalšího účastníka do řízení žalobce obchází institut záměny účastníků ve smyslu ustanovení § 92 odst. 2 o. s. ř.“*⁷⁷

---

⁷⁶ Svoboda, K. Šínová, R., Hamul'áková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3, str. 71

⁷⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2006, sp. zn. 29 Odo 119/2006

3. Náležitosti žaloby

3.1. Obligatorní náležitosti žaloby

Náležitosti žaloby najdeme v OSŘ upravené na dvou místech a to v § 42 odst. 4 a § 79 odst. 1. Žaloba, jako všechna podání, musí obsahovat tzv. obecné náležitosti podání. Rozumíme jimi ty náležitosti, které musí obsahovat každé podání adresované soudu. Jsou jimi:

- a) identifikace soudu, kterému je určeno
- b) kdo podání činí
- c) označení věci, které se týká
- d) co sleduje
- e) podpis a datum⁷⁸

Každé podání, včetně žaloby, je-li učiněno v listinné formě, je třeba předložit v takovém počtu stejnopisů, aby měl každý účastník jeden a zároveň jeden zůstal u soudu. Nejde však o povinnost podatele, resp. žalobce. Soud si totiž v případě, že potřebný počet ani po výzvě poskytnut nebude, sám tyto stejnopisy obstará.⁷⁹ Za toto vyhotovení pak bude vyměřen soudní poplatek dle příslušného zákona⁸⁰.

Žaloba je významný procesní úkon, jímž se zahajuje řízení. I proto kromě výše uvedených obecných náležitostí musí obsahovat také náležitosti zvláštní. Mezi ně zákon řadí:

- a) jméno, příjmení a bydliště účastníků
- b) vylíčení rozhodujících skutečností
- c) označení důkazů
- d) žalobní petit (čeho se navrhovatel domáhá)⁸¹

Přesné pořadí náležitostí v samotné žalobě není zákonem upraveno a je tak na vůli žalobce. Je ovšem vhodné, aby žaloba obsahovala obvyklé rozložení všech náležitostí, což usnadní orientaci soudu. Soud si ze samotného vzhledu podání může vytvořit názor na osobu žalobce. Apelovat je zde nutné především na osoby, které

⁷⁸ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, §42 odst. 4

⁷⁹Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. §1 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1600 s. ISBN 978-80-7400-107-9, str. 272

⁸⁰ Příloha k zákonu č. 549/1992 Sb., o soudních poplatcích, Sazebník soudních poplatků, položka 30, poznámka 4

⁸¹ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, §79 odst. 1

nejsou zastoupeny advokátem. Jako zcela nevhodné se tak jeví například podání žaloby na zmačkaném či jinak poškozeném papíru. Jeli zejména vnější forma podání zcela zjevně nevhodná, je možné, aby soud podateli uložil pořádkovou pokutu. Příkladem může být případ řešený u Ústavního soudu, kdy pořádková pokuta byla udělena advokátovi, který podal ústavní stížnost na útržku průklepového papíru.⁸² V případě žaloby lze předpokládat, že by muselo jít o extrémní případ, aby se soud k tomuto řešení uchýlil.

3.1.1. Označení soudu

Žaloba musí obsahovat označení soudu, jemuž je určena. Význam má především tam, kde je možná příslušnost několika soudů dle § 87 OSŘ, nebo pokud se účastníci dohodli na jiné místní příslušnosti, než obecné dle § 89a OSŘ. Pokud označení soudu chybí, považuje se za označený soud ten, jemuž byla žaloba adresována.⁸³ Žalobou je zahajováno řízení v prvním stupni, kdy k rozhodování v prvostupňovém řízení jsou zpravidla příslušné soudy okresní. Krajský soud rozhoduje jako prvostupňový pouze v případech uvedených v § 9 odst. 2 OSŘ. Nezřídká může nastat situace, že je žaloba podána věcně či místně nepříslušnému soudu. Postup soudů při takové situaci upravuje OSŘ v § 104a a § 105. V případě věcné nepříslušnosti soud předloží věc nadřízenému vrchnímu soudu. Ten poté rozhodne, zdali je k řízení v prvním stupni příslušný okresní či krajský soud. V případě místní nepříslušnosti soud sám postoupí věc místně příslušnému soudu. Věcnou příslušnost zkoumá soud v průběhu celého řízení, na rozdíl od místní příslušnosti, kterou zkoumá pouze do skončení přípravného jednání.

3.1.2. Označení účastníků

V každé žalobě je nutné označit účastníky řízení, kterými, jak je již vysvětleno v přechodí kapitole, rozumíme žalobce a žalovaného. Zákon přímo ukládá, že u fyzických osob musí být vždy uvedeno jejich celé jméno a bydliště. Fakultativně pak také rodné číslo, které může pomoci se snadnější identifikací osob (například za situace, že na jedné adrese bydlí více osob s totožnými jmény). U osob právnických pak musí být uveden název a sídlo nebo obchodní firma. Obdobně jako rodné číslo

---

⁸² Usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 393/98 ze dne 5. 11. 1998 (U 63/12 SbNU 499)

⁸³ Zahradníková, R. a kol. Civilní právo procesní. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 621 s. ISBN 978-80-7380-714-6, str. 143

u fyzické osoby pak OSŘ zmiňuje u právnické osoby, případně podnikající fyzické osoby, identifikačního číslo.⁸⁴

Za situace, že je žalován stát, je nutné označit nejen tento stát, ale i jeho organizační složku, která může jeho jménem před soudem vystupovat. Nejčastěji je možné se setkat se zápisem v pořadí *název státu – organizační složka*, tedy například *Česká republika – Ministerstvo životního prostředí*.⁸⁵ V případě vyšších územně samosprávních celků a obcí se označuje jejich název a sídlo jejich úřadu.⁸⁶

Mají-li účastníci zástupce, musí být v žalobě označeni také. Vzhledem k povaze žaloby půjde o označení zástupce žalobce (ten v době podání žaloby neví, zda žalovaný bude zastoupen, či nikoliv).⁸⁷ Je-li žalobce zastoupen na základě plné moci advokátem, musí tuto skutečnost v žalobě uvést. To obdobně platí také pro notáře či patentového zástupce.⁸⁸

Za situace, že účastníkem řízení je svěřenský správce (dále jen „správce“), je tento fakt nutné uvést v žalobě, včetně označení svěřenského fondu. Význam tohoto označení je především v aktivní a pasivní legitimaci. Pokud je správce žalobcem, neoznačení této skutečnosti a neoznačení svěřenského fondu by mělo za následek, že případné závazky by se nestaly závazky svěřenského fondu, ale osobními závazky správce. Pokud by správce byl žalovaným a žalobce by neoznačil svěřenský fond, došlo by k zamítnutí žaloby pro nedostatek pasivní legitimace.⁸⁹

3.1.3. Vylíčení rozhodujících skutečností

Důležitou náležitostí žaloby je povinnost žalobce uvést rozhodující skutečnosti. Těmi rozumíme takové skutečnosti, jimiž dostatečně vyjádří a identifikuje skutek a jeho následky, na jejichž podkladě dovozuje svůj nárok a jež tento skutek dostatečně individualizují, aby nemohl být zaměněn s jiným.⁹⁰ Žalobce však nemusí

---

⁸⁴ Svoboda, K., Šínová, R., Hamuláková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3, str. 168 -169

⁸⁵ Jirsa, J. a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5, str. 20

⁸⁶ Svoboda, K., Šínová, R., Hamuláková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3, str. 169

⁸⁷ Svoboda, K., Šínová, R., Hamuláková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3, str. 170

⁸⁸ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. §1 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1600 s. ISBN 978-80-7400-107-9, str. 504

⁸⁹ Zahradníková, R. a kol. Civilní právo procesní. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 621 s. ISBN 978-80-7380-714-6, str. 147

⁹⁰ Svoboda, K., Šínová, R., Hamuláková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3, str. 170

skutek právně charakterizovat a pokud tak učiní, soud tím není vázán. Vylíčením rozhodujících skutečností dochází ze skutkového hlediska k vymezení předmětu řízení, což má význam především pro překážku věci zahájené a překážku věci pravomocně rozhodnuté. Nové řízení tak nemůže být zahájeno, pokud již probíhá řízení případně již existuje rozhodnutí o stejném nároku žalobce, který vychází z totožného skutkového děje.⁹¹

Žalobce ve své žalobě není povinen (ačkoliv by měl) zcela dostát své povinnosti tvrzení dle §101 odst. 1 písm. a OSŘ. Pokud v žalobě nejsou uvedeny všechny významné skutečnosti, mohou být doplněny v průběhu řízení do doby, než nastane koncentrace řízení (zpravidla se tak děje v rámci přípravy jednání, v přípravném jednání nebo při jednání samotném). Splnění povinnosti tvrzení již v žalobě má význam především pro případné vydání platebního rozkazu a rozsudku pro zmeškání. V obou případech musí uplatňované právo přímo vyplývat ze žaloby, respektive ze skutečností v ní vylíčených.⁹²

O nedostatek náležitostí žaloby z důvodu nenaplnění povinnosti vylíčení rozhodných skutečností se bude jednat v situacích, kdy toto vylíčení chybí zcela, nebo je natolik neurčité, že znemožňuje určit, jaký skutkový děj má být předmětem řízení. Mělo by být zřejmé, z jakého skutku vychází uvedený žalobní požadavek.⁹³ Jako příklad, z něhož je patrné, co spadá pod rozhodné skutečnosti jakožto obligatorní náležitost, je možné uvést případ řešení u Nejvyššího soudu⁹⁴ v němž si žalobce nárokoval sumu 1 milion korun, jako přiměřené zadostiučinění za neoprávněné užití jeho obchodního jména. Žalovaný měl zveřejnit v periodiku inzerát, kde použil obchodní jméno v kontextu, jež může ve čtenáři vyvolat dojem nevěrohodnosti žalobcovy firmy. Soud prvního stupně vyzval žalobce k doplnění žaloby, kdy vadu spatřoval v nedostatečném vylíčení skutečností a požadoval doplnit v čem spatřuje své poškození, proč chce právě peněžitou sumu a proč požaduje zrovna 1 milion korun. Žalobcem ve stanovené lhůtě k doplnění nedošlo a soud tak žalobu odmítl. Vrchní soud, jako soud odvolací, prvostupňové rozhodnutí potvrdil. Žalobce proto podal

---

⁹¹ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. §1 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1600 s. ISBN 978-80-7400-107-9, str. 505

⁹² Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. §1 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1600 s. ISBN 978-80-7400-107-9, str. 505

⁹³ K nedostatečnému vylíčení rozhodujících skutečností v žalobě. [online]. Copyright © 2005, publikováno dne 25. 07. 2006 [cit. 01.04.2020]. Dostupné z: https://profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=12&id_article=242010&csum=3ba465d7

⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2005, sp. zn. 32 Odo 1125/2005

dovolání k Nejvyššímu soudu, který zaujal opačné stanovisko. Zdůraznil, že pokud nedojde k uvedení všech tvrzení, nejedná se o vadu žaloby. Vyličený musí být především skutečností rozhodné, které nezaměnitelně identifikují skutkový děj, přičemž povinnosti tvrzení může žalobce dostat v průběhu následujícího řízení. Dovolací soud tak dovodil, že odmítnutí z důvodu nemožnosti pokračovat v řízení pro nedostatek náležitostí je v tomto případě nesprávné. Prvostupňovým soudem požadované informace by zcela jistě měly vliv na samotné rozhodnutí o meritě věci, jejich absenci v žalobě však nelze považovat za nedostatek znemožňující pokračovat v řízení. „*Soudy obou stupňů pominuly, že žaloba nemusí obsahovat všechna úplná skutková tvrzení, ze kterých soud vychází při dokazování a rozhodnutí o věci samé, nýbrž jen taková tvrzení o rozhodných skutečnostech, kterými je vymezen skutkový děj tak, aby soud věděl, co má projednat a o čem má rozhodnout.*“⁹⁵ Žalobce tak naplnil náležitost vyličení rozhodujících skutečností uvedením, že požaduje 1 milion korun jako přiměřené zadostiučinění, které spadá v povaze inzerátu, který může vyvolat dojem, že jeho firma není solidní.

3.1.4. Označení důkazů

Žalobce by měl stejně jako povinnost tvrzení ve své žalobě splnit svou důkazní povinnost dle §101 odst. 1 písm. b) OSŘ. Prostřednictvím důkazů by měl žalobce prokázat svá skutková tvrzení. Důkazy by měly být označeny dostatečně jasně, aby je soud mohl bez dalšího provést. Například u svědecké výpovědi tak bude nutné dostatečně identifikovat osobu, jež má být vyslechnuta.⁹⁶ U písemných důkazů pak zákon výslovně ukládá, že musí být v listinné či elektronické podobě přiloženy k žalobě. Není nutné, aby šlo o originál, postačí přiložit i opis či kopii. Pokud žaloba nebude obsahovat úplný výčet důkazů, nebo nebudou uvedeny vůbec, mohou být doplněny v průběhu řízení, nejdéle, než nastane koncentrace řízení.⁹⁷ Vzhledem ke skutečnosti, že sporné řízení je ovládáno zásadou projednací, je v zájmu žalobce uvést důkazy již v žalobě, jelikož tvrzené skutečnosti, které žalobce neprokáže, nebudou mít na výsledek řízení žádný vliv. Jsou však skutečnosti, které nepodléhají dokazování a jež není nutné žádným účastníkem řízení dokazovat. Jedná se zejména o shodná tvrzení účastníků, dále tzv. notoriety, tedy skutečnosti obecně známé (například

⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2005, sp. zn. 32 Odo 1125/2005

⁹⁶ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. §1 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1600 s. ISBN 978-80-7400-107-9, str. 506

⁹⁷ Zahradníková, R. a kol. Civilní právo procesní. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 621 s. ISBN 978-80-7380-714-6, str. 145

vítězství českého hokejového týmu na Zimních olympijských hrách 1998), skutečnosti známé soudu z jeho vlastní činnosti (například skutečnosti, jež se staly před tím soudem v odlišné věci) a skutečnosti, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem (typicky pravomocné rozhodnutí o spáchání trestného činu). Ze zásady *iura novit curia* vyplývá, že žalobce není povinen dokazovat existenci právních předpisů České republiky, ale ani Evropské unie či normy mezinárodního práva. Jistým specifikem jsou právní domněnky, u kterých musí být prokázány podmínky pro jejich vznik. Dle toho, zda jde o podmínku vyvratitelnou či nevyvratitelnou, pak může protistrana využít důkazu opaku. Nejznámějším příkladem jsou domněnky otcovství.⁹⁸

3.1.5. Žalobní petit

Z každé žaloby musí být zřejmé, čeho se žalobce domáhá, tedy tzv. žalobní petit, nebo též žalobní požadavek či žalobní návrh. Petit musí být přesný, určitý a srozumitelný, čímž se dle Ústavního soudu rozumí především takový petit, který může být nařízen a vykonán, převezme-li ho soud do svého výroku.⁹⁹ Nejvyšší soud připomíná, že není vždy nutné pojmut žalobní petit jako návrh žalobce soudu na podobu enunciátu. Postačí jasné a jednoznačné vytyčení povinnosti, jež má být rozhodnutím žalovanému uložena.¹⁰⁰ Soud ve výroku není vázán doslovnou formulací žalobního návrhu. Ve výroku rozhodnutí ale musí být vždy obsažena pouze ta práva či povinnosti, jichž se žalobce v petitu žaloby domáhal. Soud tak nemůže přiznat žalobci to, co v žalobním návrhu přímo nežádal.¹⁰¹

Dávné pravidlo užívané soudci znějící *nemůžeš překročit petit ani o píď*¹⁰² neplatí absolutně ani ve sporném řízení. OSŘ však umožňuje překročit mez žalobního petitu a přisoudit tak více či něco jiného v případech, kdy způsob vypořádání vztahu mezi žalobcem a žalovaným vychází přímo z právního předpisu.¹⁰³ Za typické případy je možné označit řízení o:

- a) (zrušení a) vypořádání spoluvlastnictví

⁹⁸ Zahradníková, R. a kol. Civilní právo procesní. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 621 s. ISBN 978-80-7380-714-6, str. 231 - 235

⁹⁹ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 233/97 ze dne 1. 9. 1998 (N 93/12 SbNU 7)

¹⁰⁰ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 370/2002 ze dne 15.10.2002

¹⁰¹ Svoboda, K., Šínová, R., Hamul'áková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3, str. 171 - 172

¹⁰² Jirsa, J. a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5, str. 477

¹⁰³ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, §153 odst. 2

b) vypořádání společného jmění manželů

K písm. a)

OZ obsahuje výčet možných způsobů vypořádání spoluvlastnictví. Soud není vázán co do způsobu vypořádání navrženého žalobcem. Vázán je pouze výčtem způsobů uvedených v zákoně.¹⁰⁴ Nemůže však překročit v návrhu vymezené věci, které mají být předmětem vypořádání a k nimž vyjádří účastníci řízení svou vůli zrušit spoluvlastnictví.¹⁰⁵ Pokud tak chtějí účastníci řízení dosáhnout jednoho konkrétního způsobu vypořádání, měly by předem zjistit, zda jsou v jejich případě podmínky pro toto konkrétní vypořádání splněny. V opačném případě by totiž soud mohl rozhodnout o jiném způsobu vypořádání.¹⁰⁶ Z judikatury soudu vyplývá, že soud nejprve zjišťuje, zdali je možné rozdělení věci. Pokud dojde k závěru, že nikoli, přikáže za přiměřenou náhradu věc jednomu či více spoluvlastníkům. K veřejné dražbě přistupuje, pokud žádný se spoluvlastníků o věc nemá zájem.¹⁰⁷

K písm. b)

Soud při rozhodování o vypořádání společného jmění manželů není vázán způsobem určeným v žalobním petitu. Vázanost je zde opět pouze k v žalobě označenému výčtu majetku, k němuž se vztahuje navrhované vypořádání. V případě, že jeden z manželů bude navrhopvat, aby soud do jeho vlastnictví přikázal například jachtu, může v konečném rozhodnutí být soudem jachta přikázána druhému z manželů. Pro konečné rozhodnutí by se měl soud řídit některými pravidly, jako například, že finální podíly manželů na společném jmění by měly být stejné.¹⁰⁸

V rámci vázanosti soudu žalobním petitem pak JUDr. Svoboda hovoří o „přirozené mezi žalobního požadavku“. Tento pojem definuje jako žalobní nárok

---

¹⁰⁴ Hlaváčová, L. Vypořádání spoluvlastnictví | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999, publikováno dne 16. 11. 2017 [cit. 11.04.2020]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vyporadani-spoluvlastnictvi-106615.html?mail>

¹⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2007, sp. zn. 22 Cdo 2517/2006

¹⁰⁶ Hlaváčová, L. Vypořádání spoluvlastnictví | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999, publikováno dne 16. 11. 2017 [cit. 11.04.2020]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vyporadani-spoluvlastnictvi-106615.html?mail>

¹⁰⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1618/2015

¹⁰⁸ Kryslová, M. Vypořádání společného jmění manželů rozhodnutím soudu po 1.1.2014 | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999, publikováno dne 6. 1. 2016 [cit. 11.04.2020]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vyporadani-spolcneho-jmeni-manzelu-rozhodnutim-soudu-po-112014-100085.html>

v širším slova smyslu, umožňující v některých situacích určených předmětem řízení, právními předpisy, případně praxí soudu, přisoudit bez nutnosti zamítnut žalobu nebo změny žaloby (případně jiné dispozice s žalobou) méně či více, než je žalobcem požadováno.¹⁰⁹ Jedním z jím uváděných příkladů je případ, kdy řízení končí schválením smíru. Konstatuje, že soudy schvalují i smíry, v nichž smírčí výrok rozšiřuje rámec vytyčený žalobou, a to bez požadavku rozšíření žaloby. „*Například žalobce (bývalý zaměstnanec žalovaného) se vůči žalovanému domáhá zaplacení náhrady mzdy za údajně neproplacenou dovolenou. Žalovaný je ochoten ke smírnému řešení situace s tím, že žalobci dovolenou skutečně proplatí. Ovšem ke smírnému ukončení sporu je ochoten jen tehdy, když obě strany přímo v textu smíru uvedou, že vůči sobě navzájem již nadále nemají žádná další finanční práva a povinnosti.*“¹¹⁰

3.1.6. Podpis a datum

Za samozřejmost lze považovat podpis a datum. Podpis je projevem vůle podat žalobu. Za podpis se považuje vlastnoruční podpis na listinné podobě žaloby. Pokud je žalobce zastoupen, stačí, aby žaloba obsahovala pouze podpis tohoto zástupce. Je-li tímto zástupcem advokát, může svůj vlastnoruční podpis nahradit otiskem jeho podpisového razítka. Vzor podpisového razítka však musí být na žádost advokáta již před podáním žaloby založen u příslušného soudu. Podpisové razítko, ačkoliv usnadňuje práci advokátům tím, že není potřeba, aby reálně podepisoval žaloby advokát, ustoupilo do pozadí s příchodem datových schránek. Od 1. 7. 2009, kdy nabyl účinnosti zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, je datová schránka povinně zřizována každému advokátovi. Podání učiněné soudu z datové schránky již nemusí být dále doplňováno vlastnoručním ani elektronickým podpisem. Podpisem se dále rozumí též kopie podpisu na faxovém či oskenovaném podání a uznávaný elektronický podpis či elektronická značka.¹¹¹

---

¹⁰⁹ Svoboda, K. Žaloba v civilním řízení. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2010, 312 s. ISBN 978-80-7357-535-9, str. 98

¹¹⁰ Svoboda, K. Žaloba v civilním řízení. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2010, 312 s. ISBN 978-80-7357-535-9, str. 91

¹¹¹ Jirsa, J. a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha I. § 1-78g občanského soudního řádu. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 536 s. ISBN 978-80-7598-366-4

3.2. Fakultativní náležitosti

Výše uvedené náležitosti řadíme do náležitostí obligatorních. Žaloba však může obsahovat i náležitosti fakultativní. Součástí žaloby mohou být i jiné návrhy. Mezi ně můžeme zařadit například:

- a) návrh na vydání předběžného opatření
- b) návrh na osvobození od soudních poplatků
- c) žádost o ustanovení zástupce
- d) návrh na zajištění důkazu

Návrhy mohou zpravidla podávat všichni účastníci řízení. Vzhledem k tomu, že v rámci této kapitoly mluvíme o těchto návrzích jako o fakultativních náležitostech žaloby, budu dále hovořit především o situacích, kdy jsou návrhy podávány jako součást žaloby žalobcem.

K písm. a)

Předběžné opatření je institut, kterým jsou prozatímně upraveny otázky týkající se řízení, dokud soud nerozhodne ve věci samé. Lze ho nařídit, pokud je zde potřeba dočasně upravit poměry účastníků nebo je zde obava, že budoucí výkon rozhodnutí by byl ohrožen. Vždy musí být prokázána naléhavá potřeba dočasné úpravy. U ostatních rozhodných okolností pro uložení předběžného opatření postačí, pokud budou osvědčeny. Typickým příkladem předběžného opatření je omezení dispozice s vlastnickým právem, uložení zdržení se určité činnosti nebo naopak povinnost něco vykonat.¹¹²

K písm. b)

Za každou žalobu je žalobce povinen zaplatit soudní poplatek. Jeho výše závisí na druhu žaloby a je stanovena v Sazebníku poplatků, který je přílohou k zákonu č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Například u žaloby, jejímž předmětem je peněžité plnění ve výši v rozmezí nad 20 tisíc korun do 40 milionů korun, bude soudní poplatek 5 % z této částky. Pokud soudní poplatek nebude zaplacen, soud žalobce

---

¹¹² David, L., Ištvanek F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, 1108 s. ISBN 978-80-7357-460-4, str. 307 - 309

vyzve, aby tak ve stanovené lhůtě učinil. Pokud ani po této výzvě nebude zapláceno, přistoupí soud k zastavení řízení.

Soud může na návrh účastníka rozhodnout o částečném nebo celkovém osvobození od soudních poplatků. Hlavním účelem existence tohoto institutu je dát možnost uplatnit svá práva nemajetným osobám, jež by si jinak zaplacení soudního poplatku a tím podání žaloby nemohli z finančních důvodů dovolit. Soud kladně rozhodne o návrhu v případech, kdy to odůvodňují poměry žalobce a zároveň nejde o žalobu, která bude zjevně neúspěšná. Žalobce tak musí doložit informace o svých osobních a zejména majetkových poměrech. Osvobození se vztahuje na konkrétní osobu žalobce. Na případného procesního nástupce se vztahovat nebude. Přiznané osvobození je možné v průběhu řízení odejmout, pokud se změní poměry žalobce, na jejichž základě bylo přiznáno.¹¹³

K písm. c)

Účastník řízení může požádat o ustanovení zástupce. O této možnosti je soud povinen účastníka poučit. Hlavním předpokladem pro vyhovění žádosti je existence rozhodnutí o osvobození od soudních poplatků popsáno výše (nikoliv osvobození od soudního poplatku dle zákona o soudních poplatcích¹¹⁴). Pokud je v průběhu řízení odejmuto přiznané osvobození od soudních poplatků, soud zruší také usnesení o ustanovení zástupce. Zástupcem může být jakákoliv fyzická osoba. Zastoupení advokátem nařídí soud tehdy, pokud jde o řízení, v němž je zastoupení advokátem povinné a v případě, že je to nutné k ochraně zájmů účastníka. Půjde tak zejména o situace, kdy má být před soudem řešena věc složité povahy. Za situace, kdy účastník bude žádat o zastoupení advokátem tam, kde na to nemá nárok, soud žádost odmítne i přesto, když budou splněny podmínky pro ustanovení zástupce, jež není advokátem.¹¹⁵

K písm. d)

---

¹¹³ David, L., Ištvanek F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, 1108 s. ISBN 978-80-7357-460-4, str. 620 - 621

¹¹⁴ Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, § 11 odst. 2

¹¹⁵ David, L., Ištvanek F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, 1108 s. ISBN 978-80-7357-460-4, str. 124 - 125

Žalobce může podat návrh na zajištění důkazu za situace, že hrozí, že důkaz později bude možné provést jen s velkými obtížemi, nebo jej nebude možné provést vůbec. Ačkoliv soud dokazování provádí zpravidla při jednání, zajištění důkazu, tedy i jeho provedení, pobíhá kvůli neodkladnosti ještě před ním. Návrh musí obsahovat výše popsané náležitosti každého podání a dále označení účastníků. V případě podání návrhu žalobcem především označení žalovaného, aby se mohl případného zajištění osobně zúčastnit. Dále popis důvodů, proč má být důkaz zajištěn a skutečnosti, které se důkazem mají prokázat. Před samotným provedením zajištění důkazu soud předvolá ty, jenž mají být účastníky řízení. Tento krok může soud přeskočit, a tedy zajištění provést bez přítomnosti těchto osob, jde-li o případ, kdy je důkaz nutné zajistit okamžitě. Soud o tom, že provedl zajištění důkazu, sepíše protokol.¹¹⁶

3.3. Praktické sestavení žaloby

Jak je již zmíněno v úvodu této kapitoly, konkrétní pořadí náležitostí žaloby není nikde upraveno. V zásadě je tak na vůli žalobce, jaké pořadí náležitostí zvolí. Pro budoucí úspěch ve sporu, jakož i pro soudce, který se žalobou bude reálně zabývat, bude přínosné, pokud žaloba bude mít určitý řád. A to i s ohledem na to, že řízení před soudem by mělo mít jistou úroveň. Jednotný vzor žaloby neexistuje. Různé obsahové rozložení, užití písma, zvýraznění atd. se liší i v řadách advokátů. Domnívám se, že v ideálním případě by mohlo rozložení náležitostí vypadat například následovně:

V úvodu žaloby žalobce uvede označení soudu, kterému je žaloba adresována. Následuje označení žalobce a žalovaného. Pokud je žalobce zastoupen, je tato skutečnost uvedena spolu s identifikací tohoto zástupce hned za jeho označením. Jsou-li k žalobě přiloženy přílohy, jejich výčet je pod označením stran. Místo taxativního vypisování všech jednotlivých příloh je možné odkázat na text žaloby. Před samotným textem žaloby je konkrétní označení věci.

Text žaloby je dle složitosti věci rozčleněn do odstavců, které jsou označeny římskými číslicemi. Vždy obsahuje vylíčení rozhodných skutečností. Vhodné je uvést co nejvíce informací, z nichž vyplývá skutkový děj a které podporují žalobcovu tvrzení. Žalobce by se měl vyvarovat takovým informacím, které zjevně k objasnění věci nijak nepovedou (například týkající se počasí). Pod každým z odstavců jsou

---

¹¹⁶ David, L., Ištvanek F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, 1108 s. ISBN 978-80-7357-460-4, str. 344 - 345

označeny důkazy podporující tvrzení v něm obsažená. Poslední odstavec žaloby obsahuje žalobní petit. Uváděn bývá například větou „*S ohledem na shora uvedené navrhuji, aby soud vydal následující rozsudek:*“. V petitu žaloby by neměla být opomenuta, kromě „hlavního“ požadavku, také případná výše požadovaných nákladů řízení a konkrétní časový limit, do kterého je plnění žalovaného požadováno.

Závěr žaloby obsahuje označení místa a data sepsání žaloby a vlastnoruční podpis žalobce (případně jeho zástupce).

Konkrétní rozložení náležitostí na hmotném substrátu žaloby dle výše uvedeného návodu je obsaženo ve vzoru žaloby v příloze této diplomové práce.

3.4. Vady žalob

Soudce se musí řídit zásadou rozhodnout věc při jediném jednání. Proto by se měl před vlastní přípravou jednání zabývat, zda bylo dodrženo „*pravidlo 5P*“. 5P znamená zaplacení soudního **Poplatku**, **Pravomoc** a **Příslušnost** k projednání dané věci, splnění všech ostatních **Podmínek řízení** a dodržení zákonných **náležitostí Podání**. Soud tak předně zjišťuje, zda žaloba obsahuje všechny obligatorní náležitosti, které jsou nezbytné pro další projednání věci. Pokud by soudce nepřistoupil nejprve ke zkoumání, zda je splněno všech 5P, mohlo by dojít k situaci, kdy se bude dny i týdny věnovat studiu případu zcela zbytečně. To by bylo v rozporu se zásadou procesní ekonomie. Je tak v zájmu hladkého průběhu, rychlosti a hospodárnosti celého řízení, aby podaná žaloba byla kvalitní a bez vad.¹¹⁷

Žaloba trpí vadou, pokud je neurčitá, nesrozumitelná či neúplná. Předseda senátu je v takovém případě povinen vyzvat žalobce dle § 43 odst. 1 OSŘ usnesením, aby žalobu doplnil je-li neúplná, nebo opravil je-li nesrozumitelná či neurčitá. Soud takto musí postupovat u každé vadné žaloby. Jde o zásadní ustanovení především pro ochranu žalobce s nízkým právním vědomím bránící soudu se vadné žaloby „zbavit“, čímž je chráněno právo na spravedlivý proces. Proti tomuto usnesení není možné podat odvolání. Soud žalobci k nápravě určí přiměřenou lhůtu (dle osoby žalobce, složitosti žaloby apod.) a vysvětlí mu, v čem spočívají vady žaloby. Zároveň ho poučí o následcích, pokud vady včas odstraněny nebudou.¹¹⁸ Soud však musí nejen upozornit

¹¹⁷ Jirsa, J. a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5, str. 213 - 214

¹¹⁸ Svoboda, K. Šínová, R., Hamuláková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3, str. 177 - 178

na vady, ale též dát žalobci poučení, jak tyto vady odstranit. Pokud by se soud obrátil na účastníka, který není zastoupen advokátem a v oblasti práva je zcela neznalý, pouze s výčtem vad bez dalšího, lze předpokládat, že případná oprava žaloby bude opět nedostatečná. Proto by měl soud vyzívající například k doplnění označení účastníků řízení poučit žalobce též o tom, jaké konkrétní údaje je nutné doplnit. Je tak zjevné, že výzva k nápravě vad může být v případě totožného nedostatku odlišná v návaznosti na osobu, které je výzva k odstranění vad adresována.¹¹⁹

Soud zpravidla vyzve žalobce k odstranění těch vad, jež brání pokračování v řízení. Příkladem takové vady je absence identifikace žalovaného, anebo zcela chybějící vylíčení skutkového stavu. Je-li to vhodné z hlediska účelnosti a rychlosti řízení, může soud vyzvat žalobce též k doplnění těch vad, které by dalšímu pokračování v řízení nebránily. V tomto případě je na vůli žalobce, zda výzvě vyhoví, či nikoliv. Rozlišení, jaké vady brání a jaké nebrání pokračování v řízení, je vždy na úvaze soudu.¹²⁰

Pokud žalobce vady ve lhůtě odstraní, nastává fikce, že žaloba byla bezvadná již v době jejího podání. Žalobu je poté možné projednat a rozhodnout o ni. Pokud byl žalobce řádně vyzván k opravě či doplnění žaloby, ale vady ve stanovené lhůtě dobrovolně neodstraní, soud žalobu odmítne. Jestliže žaloba obsahuje více samostatných nároků, soud ji odmítne jen v té části, ke které se váže její vada. Usnesení o odmítnutí žaloby je možné napadnout odvoláním. Doručuje se žalobci, případně jeho zástupci. Ostatním účastníkům se doručuje pouze za situace, že již byli o zahájení řízení vyrozuměni. Usnesení o odmítnutí žaloby nevytváří překážku *rei iudicatae* a je tak ve věci možné podat žalobu novou.¹²¹

Jak již bylo zmíněno výše, je v zájmu soudu, aby prostřednictvím výzvy k doplnění podání byly odstraněny všechny vady žaloby. Pokud se tak nestane, povede to k nutnosti užití § 118a OSŘ, zejména odst. 1 a 3. Jde o výzvu k dodatečnému tvrzení rozhodných skutečností a doplnění důkazů. Ta často vede k nutnosti odročení jednání, jehož důsledkem je prodloužení a ne hospodárnost řízení. Jejím prostřednictvím jsou doplňovány nedostatky v tvrzení účastníků, případně představují „výstrahu“ možného

---

¹¹⁹ Jirsa, J. a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha I. § 1-78g občanského soudního řádu. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 536 s. ISBN 978-80-7598-366-4, str. 321

¹²⁰ Winterová, A. Žaloba v občanském právu procesním. Praha: Univerzita Karlova, 1979, str. 19

¹²¹ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1600 s. ISBN 978-80-7400-107-9, str. 276 - 279

neunesení důkazního břemene. Oproti výzvě dle § 43 odst. 1 OSŘ by tak měla sloužit k nápravě tam, kde neúplnost žaloby vyjde najevo až v průběhu řízení.¹²²

Obecně lze říct, že žalobce by měl podat žalobu bezvadnou, případně vady na výzvu soudu doplnit. Existují však situace, při kterých odstranění vad žaloby není reálně možné, nebo je pro žalobce obtížné. V soudní judikatuře můžeme najít případy takových vad žaloby, při kterých soud nepostupuje vzhledem k specifickým okolnostem obvyklým způsobem. Poskytuje žalobci větší součinnost při jejich odstraňování, netrvá na úplných a přesných výčtech apod. Jde například o některé vady týkající se:

- a) chybného označení účastníka – státu
- b) nedostatečné identifikace účastníka
- c) neurčitosti žalobního petitu

K písm. a)

V některých případech je na místě, aby soudy braly při posuzování vad žaloby ohled na osobu žalovaného. Bude se jednat zejména o situace, kdy žalovaným je stát. Ačkoliv si jsou všichni účastníci řízení rovni bez výjimky, nelze přehlédnout jisté privilegované postavení státu. Například je to právě stát, který může měnit svou organizační strukturu. Legislativa týkající se pravidel označení státu je také proměnlivá (a mění ji právě stát prostřednictvím moci zákonodárné). Tím může být pro žalobce složité vyznat se v tom, jak stát jako žalovaného správně označit.¹²³ U Ústavního soudu byl řešen případ, kdy bylo řízení zastaveno dle § 104 odst. 1 OSŘ kvůli nezpůsobilosti žalovaného být účastníkem řízení, které soud považoval za vadu, kterou nelze odstranit. Žalovaný byl totiž v žalobě označen nesprávně jako „Nejvyšší kontrolní úřad“ namísto správného „Česká republika – Nejvyšší kontrolní úřad“. Ústavní soud došel k závěru, že tím bylo porušeno právo žalobce na spravedlivý proces. Upozornil především na specifickou okolnost případu, kdy žalobce nebyl právně zastoupen a žaloba byla podána pouze několik týdnů po nabytí účinnosti nové právní úpravy vztahující se k označení žalovaného. Dále konstatoval pochybení soudu v tom, že nepostupoval dle § 43 OSŘ. Žalobce měl být vyzván k odstranění vady podání a měl

---

¹²² Jirsa, J. a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha I. § 1-78g občanského soudního řádu. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 536 s. ISBN 978-80-7598-366-4, str. 320

¹²³ Svoboda, K. Žaloba v civilním řízení. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2010, 312 s. ISBN 978-80-7357-535-9, str. 120 - 124

být poučen, jak vadu odstranit a co se stane v případě neodstranění. Při plnění poučovací povinnosti by soud měl brát zřetel na specifičnost případu, za kterou označil právě krátkou účinnost nové právní úpravy a skutečnost, že žalobce byl laik bez právního zastoupení, a poučení tomu přizpůsobit. Zároveň však Ústavní soud konstatoval, že soudy nemají konkrétně žalobci sdělovat jak, případně koho jako žalovaného označit a přesahovat tak poučovací povinnost do oblasti práva hmotného. Poučení by mělo obsahovat především odkaz na úpravu obsaženou v § 79 OSŘ.¹²⁴

K písm. b)

OSŘ přímo stanovuje, jaké identifikační znaky účastníků musí být v žalobě uvedeny. Může nastat situace, kdy žalobce není přes veškerou snahu schopen získat například informaci o bydlišti žalovaného. U Nejvyššího soudu byl řešen případ, v němž žaloba směřovala proti několika žalovaným žijícím v Rumunsku. Žalobce nebyl schopen jejich přesnou adresu bydliště zjistit a nemohl tak vyhovět výzvě soudu k doplnění žaloby. Soud proto žalobu odmítl z důvodů neodstranění vady žaloby spočívající v nedostatečném označení žalovaných. Jeho rozhodnutí potvrdil i soud odvolací. Žalobce tak podal dovolání k Nejvyššímu soudu, který konstatoval, že soudy postupovaly příliš tvrdě a formalisticky. Soudy by v rámci zajištění spravedlnosti a ochrany práv měly pomoci žalobci se zjišťováním adresy bydliště žalovaných žijících v cizině. Upozornil na to, že soud může zjistit adresy v rámci spolupráce mezi členskými státy Evropské unie.¹²⁵

K písm. c)

Žalobní petit by měl být přesný a určitý. Přesto se v některých žalobách můžeme setkat s tzv. relativně neurčitým žalobním petitem. JUDr. Karel Svoboda¹²⁶ uvádí tři situace, kdy soudy respektují, pokud žalobní petit není zcela určitý:

- a) Případy věcí genericky určitých – tedy zaměnitelných s jinými věcmi stejného druhu. Jako příklad uvádí řízení o vypořádání společného jmění manželů, u kterého v mnoha případech není možné identifikovat konkrétně všechny věci. Postačí tak obecnější popis.

---

¹²⁴ Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 22/03 ze dne 6. 4. 2004 (N 51/33 SbNU 31)

¹²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2008, sp. zn. 22 Cdo 1655/2008

¹²⁶ Svoboda, K. Okolnosti případu a jejich vliv na posuzování vad žaloby, Časopis pro právní vědu a praxi. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2010, č. 4, s. 336 a násl., str. 338 - 339

- b) Případy, kdy žalobce nemůže konkrétně vymezit informace a listiny, jichž se žalobou domáhá, vzhledem k tomu, že jsou v držení žalovaného a žalobce k nim fakticky nemá přístup.
- c) Situace kdy „soud rozhoduje o povinnosti žalovaného platit proměnlivé plnění v blíže neohraničené budoucnosti, která má charakter dávky“.
Půjde typicky o případy, kdy jsou požadovány úroky z prodlení.¹²⁷

O relativní neúčinnosti je možné mluvit také v případech, kdy se žalobce domáhá, aby se žalovaný něčeho zdržel, respektive něco nekonal. Pokud žalovaný povinnost zdržení se nemůže vykonat jediným činem, bude se jednat o relativně neurčitý petit. Žalovanému bude totiž uloženo, aby se zdržel předem neurčitého a blíže nespecifikovaného počtu zásahů do chráněných zájmů žalobce.¹²⁸

Z výše rozebraných příkladů vyplývá, že může nastat situace, při níž soud bude nahlížet na stejnou vadu v případě dvou různých žalob vzhledem ke konkrétním okolnostem odlišně. Ve výše popsáných situacích soud nebude postupovat dle § 43 odst. 2. OSŘ odmítnutím žaloby nebo poskytne žalobci zvýšenou součinnost k odstranění vad apod. V rámci práva na spravedlivý proces lze tedy pozorovat tendenci nebrat k tíži žalobce takové vady, které nevznikly zaviněně. Přesto je potřeba zohledňovat i další zásady řízení, například zásadu rovnosti účastníků. Soud, který bude postupovat vstřícně k žalobci při odstraňování vad žaloby, by měl v průběhu řízení postupovat vstřícně též ke straně žalované.¹²⁹

3.5. Druhy petitů

Jak je již popsáno výše, žalobním petitem se rozumí přesné vymezení toho, čeho se žalobce domáhá. Dle toho, zda žalobce uplatňuje jeden nebo více nároků, můžeme dělit žalobní petitely na jednoduché a složené. Uplatňuje-li žalobce ve svém žalobním návrhu jeden nárok, jedná se o **petit jednoduchý**. V případě, že je uplatňováno nároků více, hovoříme o petitu složeném. Pokud je žalobou usilováno o rozhodnutí o více nárocích, jež stojí samostatně vedle sebe, hovoříme o tzv.

---

¹²⁷ Svoboda, K. Okolnosti případu a jejich vliv na posuzování vad žaloby, Časopis pro právní vědu a praxi. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2010, č. 4, s. 336 a násl., str. 338

¹²⁸ Svoboda, K. Žaloba v civilním řízení. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2010, 312 s. ISBN 978-80-7357-535-9, str. 101 - 103

¹²⁹ Svoboda, K. Okolnosti případu a jejich vliv na posuzování vad žaloby, Časopis pro právní vědu a praxi. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2010, č. 4, s. 336 a násl., str. 341

objektivní kumulaci.¹³⁰ Jednotlivé nároky může soud vyloučit k samostatnému řízení dle § 112 odst. 2 OSŘ. Tento petit je označován jako **prostý složený petit**. Vedle něho pak můžeme rozlišovat další specifické druhy složeného petitu. Jsou jimi eventuální petit, alternativní petit a alternativa facultas.

3.5.1. Eventuální petit

Eventuální petit se od prostého složeného petitu odlišuje tím, že více nároků zde nestojí samostatně vedle sebe, ale obsahuje jeden primární nárok, jehož se žalobce domáhá a druhý eventuální nárok pro případ, že primárnímu nároku nebude z jakéhokoliv důvodu vyhověno (například plnění nebude možné). Pokud soud vyhově nároku primárnímu, o eventuálním již nebude rozhodovat. Pokud však splnění primárního nároku možné není, soud tento zamítne a vyhově nároku eventuálnímu.¹³¹

Příklad:

- I. Žalovaný je povinen vydat žalobci silniční kolo značky Author Aura XR 3 2019 černé barvy s výrobním číslem rámu 333123, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.*
- II. In eventum, žalovaný je povinen zaplatit žalobci částku 22 000 Kč, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.*
- III. Žalovaný je povinen nahradit žalobci náklady řízení, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.*

3.5.2. Alternativní petit

Pokud žalobce požaduje v petitu více možností plnění na výběr daných, hovoříme o alternativním petitu. Volba mezi více druhy plnění musí vyplývat z hmotného práva, typicky ze smlouvy. Volba z možných plnění pak záleží na žalovaném. Ten může výběr provést již během řízení, kdy soud ve výroku rozhodnutí uloží plnění dle tohoto výběru. Pokud žalovaný volbu při průběhu řízení neprovede, soud do výroku zahrne všechny alternativy. Žalobce pak provede výběr splněním jedné z alternativ, přičemž nárok na splnění ostatních tím zaniká.¹³²

---

¹³⁰ Zahradníková, R. a kol. Civilní právo procesní. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 621 s. ISBN 978-80-7380-714-6, str. 149

¹³¹ Svoboda, K. Šínová, R., Hamuláková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3, str. 175 - 176

¹³² Svoboda, K. Šínová, R., Hamuláková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3, str. 176

Příklad:

- I. Žalovaný je povinen provést opravu silničního kola značky Author Aura XR 3 2019 černé barvy s výrobním číslem rámu 333123, nebo zaplatit žalobci částku 22 000 Kč, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.*
- II. Žalovaný je povinen nahradit žalobci náklady řízení, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.*

3.5.3. Alternativa facultas

Alternativu facultas lze považovat za vstřícný krok žalobce ve vztahu k žalovanému. Žalobce jím požaduje primární plnění, na nějž má dle hmotného práva nárok, ale navíc umožňuje žalobci zprostit se tohoto plnění jiným, náhradním plněním. Pokud soud žalobě vyhoví, zahrne do svého výroku zároveň toto alternativní plnění. Výběr, stejně jako v případě alternativního petitu, záleží na žalovaném. V případě, že by došlo k nucenému výkonu rozhodnutí, se může žalobce domáhat pouze primárního plnění.¹³³

Příklad:

- I. Žalovaný je povinen vydat žalobci silniční kolo značky Author Aura XR 3 2019 černé barvy s výrobním číslem rámu 333123, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku, přičemž žalovaný má možnost zprostit se této povinnosti tím, že žalobci vydá nové silniční kolo Specialized Allez E5, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.*
- II. Žalovaný je povinen nahradit žalobci náklady řízení, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.*

---

¹³³ Svoboda, K. Šínová, R., Hamuláková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3, str. 177

4. Druhy žalob

Ačkoliv v minulosti OSŘ ve svém § 80 obsahoval výčet druhů žalob, k dnešnímu dni v OSŘ ani jiném zákoně výslovnou klasifikaci žalob nenajdeme. Žalobce se žalobou může domáhat nejrůznější palety ochrany svých subjektivních práv. Z toho důvodu v odborné literatuře¹³⁴ můžeme najít celé spektrum dělení žalob dle nejrůznějších kritérií:

- 1) Dle jejich účinků
  - a) konstitutivní
  - b) deklaratorní
- 2) Dle obsahu jejich petitu
  - a) statusové
  - b) na plnění
  - c) určovací
- 3) Dle žalobního důvodu
  - a) obligačně právní
  - b) věcně právní
  - c) smíšené
- 4) Dle toho, k jaké ochraně směřují
  - a) petitorní
  - b) posesorní
- 5) Specifické druhy žalob
  - a) hromadné
  - b) vzájemné
  - c) procesní

Výše uvedený výčet je pouze demonstrativní a je možné se setkat i s dělením dle jiných kritérií. Vzhledem k tomu, že některé druhy se navzájem částečně překrývají (například žaloba deklaratorní a určovací), v další části této kapitoly se budu podrobněji zabývat především základním dělením, pod které lze podřadit většinu žalob, a to dělení na žaloby statusové, na plnění, určovací, konstitutivní (často

---

¹³⁴ Winterová, A., Macková, A. a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, 648 s. ISBN 978-80-7502-298-1, str. 203 – 204 a též Svoboda, K. Žaloba v civilním řízení. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2010, 312 s. ISBN 978-80-7357-535-9, str. 145 - 151

označované jako právotvorné) a též specifickými druhy žalob (hromadné, vzájemné, procesní).

Již výše zmíněný § 80 OSŘ, před přijetím zákona č. 293/2013 Sb., třídil žaloby na žaloby o osobním stavu, o splnění povinnosti a o určení. K tomuto výčtu je nutné dodat, že se jednalo pouze o výčet demonstrativní, kdy není vyloučeno, aby žalobce podal u soudu žalobu jiného charakteru.¹³⁵ Vzhledem k tomu, že tuto klasifikaci již aktuální znění OSŘ neobsahuje, je o to víc zřejmé, že k soudu lze podat žalobu jakoukoliv, spadá-li do pravomoci soudů o ní rozhodovat. Žalobce se tak nemusí obsahem žalobního petitu snažit „vejít“ do povahy některé ze zmíněných druhů žalob, když jeho žalobu nemusí být možné pod žádný z druhů podřadit.

4.1. Žaloby na plnění

Žaloba na plnění je nejrozšířenější žalobou, se kterou je možné se setkat. Jak z jejího názvu vyplývá, hlavním účelem této žaloby je vydání rozhodnutí o tom, aby žalovaný něco plnil. Toto „plnění“ může mít různou povahu, kdy se často můžeme setkat s latinskými názvy *dare, facere, omittere, pati*. Do češtiny přeloženo může být požadováno, aby žalovaný něco dal, něco konal, zdržel se něčeho nebo něco strpěl.¹³⁶ Kromě toho lze též požadovat uložení povinnosti uzavřít smlouvu a uložení prohlášení vůle.¹³⁷ Dle toho, jaká forma plnění bude uložena, pak můžeme v rámci žaloby na plnění rozlišovat další poddruhy žalob. Například reivindikační žaloba, ve které je požadováno vydání věci, nebo negatorní žaloba, kterou se žalobce domáhá, aby se žalovaný určitého jednání zdržel.¹³⁸

Pravomocné a vykonatelné rozhodnutí o žalobě na plnění představuje exekuční titul, na jehož základě může dojít k nucenému výkonu rozhodnutí v případě, že žalovaný nebude plnit dobrovolně. K tomuto výkonu může dojít buď dle části šesté OSŘ nebo dle exekučního řádu v exekučním řízení. Dle toho, o jaký druh plnění jde, OSŘ upravuje i různé způsoby výkonu rozhodnutí. Například u rozhodnutí, jež ukládá zaplacení určité peněžité částky, lze jeho výkon provést srážkami ze mzdy, příkázáním

¹³⁵ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. §1 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1600 s. ISBN 978-80-7400-107-9, str. 526

¹³⁶ Winterová, A., Macková, A. a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, 648 s. ISBN 978-80-7502-298-1, str. 205

¹³⁷ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. §1 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1600 s. ISBN 978-80-7400-107-9, str. 526

¹³⁸ Jirsa, J. a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5, str. 29

pohledávky, správou nemovité věci, prodejem movitých a nemovitých věcí, postižením závodu či zřízením soudcovského zástavního práva k nemovitým věcem. U jiných plnění je forma výkonu rozhodnutí závislá zejména na charakteru uloženého plnění. Dle toho lze provést výkon vyklizením, odebráním věci, rozdělením společné věci nebo provedením prací a výkonů.¹³⁹

Žalobce by měl svůj petit přizpůsobit právě tomu, o jaký výkon rozhodnutí má jít. Obecný požadavek na jasný, určitý a srozumitelný petit platí u této žaloby dvojnásob, kdy je důležité, aby z petitu přímo vyplývalo, čeho se žalobce domáhá, aby nedošlo k jejímu zamítnutí. Žalobní petit by tak měl být co nejvíce konkrétní (např. uvedení konkrétní částky u peněžitého plnění).¹⁴⁰

Deklaratorní charakter rozhodnutí o žalobách na plnění vyplývá z toho, že žalobce požaduje plnění, na které tu fakticky měl nárok již předtím a soudní rozhodnutí tento nárok pouze stvrzuje. Výsledné rozhodnutí je závazné pouze inter partes.¹⁴¹

S žalobou na plnění je spjat institut **předžalobní výzvy**. Žalobce by měl minimálně sedm dní před samotným podáním žaloby na plnění zaslat žalovanému písemnou výzvu k dobrovolnému plnění. Předžalobní výzva je významná zejména z hlediska nákladů řízení. Pokud by výzva žalovanému zaslána nebyla, soud žalobci nepřizná náklady řízení ani za situace, že žalobě bude zcela vyhověno. Výzva by měla být adresována na poslední známé bydliště žalovaného. Jak žalobce předžalobní výzvu doručí je v zásadě na něm, ale musí být schopen prokázat soudu, že tak učinil (například předložením podacího lístku). Není vyloučena ani možnost zaslání elektronickou formou (například datová schránka). Co se obsahové stránky týče, měla by v ní být především samotná výzva k plnění včetně její konkretizace (například výše dlužné částky). Doporučuje se též neopomenout „pohružku“ soudním řízením pro případ, že dobrovolně plněno nebude.¹⁴²

---

¹³⁹ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, § 258 odst. 1, 2

¹⁴⁰ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. §1 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1600 s. ISBN 978-80-7400-107-9, str. 527

¹⁴¹ Zahradníková, R. a kol. Civilní právo procesní. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 621 s. ISBN 978-80-7380-714-6, str. 153

¹⁴² Koukal, P. Hanková, L. Předžalobní výzva k plnění podle 142a občanského soudního řádu | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999, publikováno dne 5. 5. 2014 [cit. 07.04.2020]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/predzalobni-vyzva-k-plneni-podle-142a-obcanskeho-soudniho-radu-94049.html>

4.2. Určovací žaloby

Jediná z žalob v OSŘ přímo zmíněná je právě žaloba určovací. Žalobce se jí domáhá určení, že nějaký právní vztah či právo zde existuje, respektive neexistuje. Dle toho, zda žalobce ve svém petitu požaduje určení existence či neexistence právního poměru, lze vnitřně rozlišovat určovací žaloby na kladné a záporné. Na rozdíl od žaloby na plnění nebude rozhodnutí o této žalobě sloužit jako exekuční titul. K ochraně dochází primárně už určením, že tu právo je nebo tím, že se právní postavení žalobce postaví najisto. Tím by mělo dojít k eliminaci případné budoucí rozepře.¹⁴³

Hlavní podmínkou, aby se žalobce mohl žalovat určovací žalobou, je existence naléhavého právního zájmu. Judikatura vysokých soudů je ve výkladu tohoto pojmu dlouhodobě konstantní. „*Naléhavý právní zájem na určení je dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce, nebo kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým.*“¹⁴⁴ Jinými slovy, pokud by nedošlo k určení (ne)existence práva nebo právního poměru, hrozila by žalobci újma. Primárním cílem je tak poskytnout ochranu právního poměru žalobce, dokud je pouze ohrožen, nikoliv porušen. Žaloba určovací by tak měla být podávána v zásadě preventivně. Pokud již k porušení došlo, případně pokud určením (ne)existence právního postavení žalobce nebude ohrožení eliminováno, nejedná se o naléhavý právní zájem a soud případnou žalobu zamítne.¹⁴⁵ Důležité pro posouzení, zda jde o naléhavý právní zájem je i hledisko časové, tedy aktuálnost nutnosti postavení předmětného poměru najisto.¹⁴⁶

Nutné je zabývat se též otázkou, zdali v konkrétním případě nelze využít žaloby na plnění. Před rozhodnutím soudu o žalobě na plnění soud musí jakožto o předběžné otázce (tedy otázce, kterou je nutné zodpovědět pro to, aby soud mohl rozhodnout o meritu věci) rozhodnout o existenci či neexistenci právního stavu, na jehož základě má dojít k plnění. Rozhoduje se tak o stejné otázce, která však v případě žaloby na určení představuje primární žalobní nárok. Nelze proto současně vést v totožné věci řízení na základě žaloby určovací a žaloby na plnění. V tomto smyslu má přednost žaloba na plnění. Pokud již v minulosti bylo rozhodnuto o žalobě na

---

¹⁴³Zahradníková, R. a kol. Civilní právo procesní. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 621 s. ISBN 978-80-7380-714-6, str. 153 - 155

¹⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2005, sp. zn. 28 Cdo 814/2005

¹⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2011, sp. zn. 26 Cdo 644/2011

¹⁴⁶ Winterová, A., Macková, A. a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, 648 s. ISBN 978-80-7502-298-1, str. 207

určení, je rozhodnutí závazné pro případné řízení ve stejné věci o žalobě na plnění.¹⁴⁷ Není zde však na místě hovořit o prolomení překážky věci rozhodnuté, když o určení existence či neexistence práva, případně právního stavu, zde již soud v řízení o žalobě na plnění nerozhoduje. Pouze převezme výsledek předchozího řízení o žalobě na určení za svůj. V opačném případě, pokud bylo pravomocně rozhodnuto o žalobě na plnění, tvoří toto rozhodnutí překážku *rei iudicatae* ve vztahu k žalobě na určení, která by vycházela ze stejného skutku.¹⁴⁸

Pokud shrneme výše uvedené, tak je pro naplnění naléhavého právního zájmu zpravidla nutné současně naplnit tři předpoklady:

- a) jde o žalobu podanou preventivně (právo dosud nebylo porušeno)
- b) nároku se nelze domáhat žalobou na plnění (případně jinak)
- c) půjde o konečné vyřešení sporu¹⁴⁹

Naléhavý právní zájem je hmotněprávní podmínkou žaloby na plnění. Neznamená to, že nemůže být zamítnuta například pro nedostatek věcné legitimace. „*Věcnou legitimaci v řízení o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, má ten, kdo je účasten právního vztahu nebo práva, o něž v řízení jde, nebo jehož právní sféry se sporný právní vztah nebo sporné právo týká.*“¹⁵⁰ Aktivně legitimován tak může být i ten, kdo sice není přímo účastníkem sporného vztahu, ale výsledek řízení o tomto vztahu bude mít pozitivní dopad pro žalobce z hlediska jeho právního postavení.¹⁵¹

Za specifický druh určovací žaloby lze považovat **žalobu na určení právní skutečnosti**. Její specifičnost proti standardní určovací žalobě spočívá v tom, že zde není potřeba prokazovat naléhavý právní zájem. Tuto žalobu je možná podat jen v případech výslovného připuštění zákonem.¹⁵² Situace, kdy byla podána žaloba na určení, ačkoliv šlo o žalobu na určení právní skutečnosti, byla soudy řešena například v otázce znárodnění. Žalobci se domáhali prostřednictvím žaloby na určení, aby soud

---

¹⁴⁷ Winterová, A., Macková, A. a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, 648 s. ISBN 978-80-7502-298-1, str. 207

¹⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2011, sp. zn. 26 Cdo 644/2011

¹⁴⁹ Šilhavý, F. Naléhavý právní zájem a soudní určení neplatnosti výpovědi smlouvy | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbíрка zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999, publikováno dne 10. 9. 2018 [cit. 31.03.2020]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nalehavy-pravni-zajem-a-soudni-urceni-neplatnosti-vypovedi-smlouvy-108096.html>

¹⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2002, sp. zn. 21 Cdo 679/2001

¹⁵¹ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. §1 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, 1600 s. ISBN 978-80-7400-107-9, str. 527

¹⁵² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2008, sp. zn. 22 Cdo 828/2006

rozhodl, že určitá majetková podstata nebyla znárodněna zestátněním. Nejvyšší soud konstatoval, že žalobcům nešlo o určení (ne)existence právního vztahu, ale o určení, že právní skutečnost není dána. Nedovolávali se totiž vlastnického práva, ale určení, že nedošlo ke znárodnění.¹⁵³

Rozhodnutí o určovací žalobě (též o žalobě na určení právní skutečnosti) má deklaratorní povahu, tedy jen potvrzuje již existující, resp. neexistující právní stav. Účinky rozhodnutí působí *ex tunc* se závazností *inter partes*.¹⁵⁴

4.3. Statusové žaloby

Jak je uvedeno již výše, do 1. 1. 2014 jsme mohli najít statusové žaloby, označované také jako žaloby o osobním stavu, přímo zmíněné v OSŘ jako jeden z druhů žalob. Od tohoto data byly tyto žaloby přesunuty do ZŘS. Úpravou spadají do nesporného řízení a označení statusová žaloba je tak k dnešnímu dni zavádějící, když tato řízení jsou zahajována návrhem na zahájení řízení a jako vhodnější označení se tak dnes jeví statusové návrhy na zahájení řízení. Na rozdíl od žalob na plnění není hlavním účelem vydání exekučního titulu. Nesměřují ani k určení, že tu nějaký právní vztah je či není, jako žaloby určovací. Rozhodnutí o těchto žalobách zpravidla neukládají žádnou povinnost, ale především zakládají, ruší či mění statusové poměry fyzických osob. Vzhledem k tomu jde o rozhodnutí konstitutivní s působností *erga omnes*. Jedním z nejtypičtějších příkladů této žaloby je návrh na rozvod manželství.¹⁵⁵

4.4. Konstitutivní žaloby

Konstitutivní žaloby, jež jsou často označované též jako právotvorné, jsou žaloby, jimiž chce žalobce docílit založení, zrušení či změny právních poměrů, resp. aby soud vydal konstitutivní rozhodnutí, které bude mít tyto popsané účinky. Jde o specifický druh žaloby, který je však dnešními teoretiky uznáván. Dříve tomu tak ale nebylo, a to zejména ze strachu, aby vydáváním konstitutivních rozhodnutí nedocházelo k narušování principu dělby moci, kdy by si soudy přisvojovaly normotvornou pravomoc. Jak uvádí autoři knihy Civilní právo procesní, díl první: řízení nalézací, tyto úvahy nelze považovat za správné: „*Jednak nejde o tvorbu práva*

---

¹⁵³ K žalobě o určení existence právní skutečnosti. [online]. Copyright © 2005, publikováno dne 8. 11. 2006 [cit. 31.03.2020]. Dostupné z: https://profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=12&id_article=244254&csun=77a6f5f7

¹⁵⁴ Winterová, A., Macková, A. a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, 648 s. ISBN 978-80-7502-298-1, str. 206

¹⁵⁵ Svoboda, K., Šínová, R., Hamuláková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3, str. 164

*tam, kde soud vytváří jednotlivý právní poměr, nikoli obecné pravidlo. Za druhé je to zákonodárce sám, kdo ukládá soudu v jednotlivých právních vztazích nebo situacích, aby právní poměry účastníků v nějakém směru upravil.*¹⁵⁶

Hlavním účelem rozhodnutí není, aby se stalo exekučním titulem, jelikož v něm zpravidla ani nebude ukládána žádná povinnost plnění. Žalobce touto žalobou usiluje, aby byl vytvořen (konstituován – z toho její název) nový právní poměr. Právotvorná žaloba vždy musí mít zákonný základ. Nový občanský zákoník, který nabyt účinnosti 1. ledna 2014, zvýšil důležitost těchto žalob, když rozšířil počet ustanovení zákona, na jejichž podkladě může soud vydávat konstitutivní rozhodnutí.¹⁵⁷

Rozhodnutí soudu o konstitutivních žalobách má zpravidla účinky *ex nunc*, tedy od právní moci takového rozhodnutí. Ovšem existují výjimky, kdy i konstitutivní rozhodnutí může mít účinky *ex tunc*, tedy zpětně, pokud je to přímo stanoveno zákonem nebo to vyplývá z povahy věci.¹⁵⁸

4.5. Hromadné žaloby

Díky vlivu amerického práva na právní řády evropských zemí se dnes i u nás setkáváme s tzv. *actio popularis*, tedy hromadnou žalobou označovanou též jako žaloba kolektivní či skupinová. Podstatou této žaloby je, že rozhodnutí o ní je závazné i pro jiné osoby, než jsou účastníci řízení, pokud je jejich postavení stejné či srovnatelné. Hromadnou žalobu může podat jak fyzická, tak právnická osoba. Setkáme se s ní především v řízeních týkajících se ochrany životního prostředí, ochrany spotřebitelů, nebo nekalé soutěže. Tedy všude tam, kde je třeba chránit zájmy početných skupin osob.¹⁵⁹ JUDr. Petr Zima uvádí tři hlavní účely hromadných žalob, a to: „a) zajistit přístup k soudu i osobám, které by jinak z různých důvodů samy nežalovaly, b) naplnit princip procesní ekonomie a c) zajistit změnu chování u žalovaného.“¹⁶⁰

¹⁵⁶ Winterová, A., Macková, A. a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, 648 s. ISBN 978-80-7502-298-1, str. 209

¹⁵⁷ Zahradníková, R. a kol. Civilní právo procesní. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 621 s. ISBN 978-80-7380-714-6, str. 155

¹⁵⁸ Winterová, A., Macková, A. a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, 648 s. ISBN 978-80-7502-298-1, str. 210

¹⁵⁹ Zahradníková, R. a kol. Civilní právo procesní. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 621 s. ISBN 978-80-7380-714-6, str. 157 - 158

¹⁶⁰ Zima, P. Skupinové žaloby a české právo. Právní fórum, 2007, č. 3, s. 94 a násl., str. 95

Jednotnou a ucelenou úpravu v českém právním řádu bychom hledali marně. Vzhledem k tomu je možné se setkat s názorem, že v naší právní úpravě nelze hovořit o hromadné žalobě jako zvláštním druhu žaloby.¹⁶¹ S tímto názorem se musím do značné míry ztotožnit. Avšak vzhledem k snahám o vytvoření komplexní nové úpravy hromadné žaloby a stupňujícím se debatám o nutnosti doplnění této chybějící materie v našem právním řádu, jakož i k samotným následkům, které vyplývají z dnešní skromné právní úpravy (která základní rysy pro hromadnou žalobu poskytuje) se přikláním k tomu, že užívání pojmu hromadná žaloba ve spojitosti s naším právním řádem nelze považovat bez dalšího za chybné. Rozhodneme-li se tento pojem užívat, tak je nutné počítat s tím, že jeho obsah je zcela odlišný od hromadné žaloby v americkém právu a v jiných evropských státech.

Hromadnou žalobu lze podat pouze na základě zákonného ustanovení. Za tato zákonná ustanovení můžeme označit § 83 a § 159a OSŘ.¹⁶² § 83 odst. 2 OSŘ zakládá překážku věci zahájené v situacích, kdy je žaloba podána jiným žalobcem proti témuž žalovanému, přičemž požaduje obdobné nároky vycházející ze stejného skutkového a právního základu, a to v některých řízeních ve věcech týkajících se ochrany práv porušených nebo ohrožených nekalosoutěžním jednáním, ochrany práv spotřebitelů, přezkoumání protiplnění při výkupu účastnických cenných papírů a v dalších věcech, pokud tak stanoví zvláštní zákon.¹⁶³ Dle § 159a odst. 2 OSŘ výrok rozhodnutí jímž je ukončeno řízení o výše uvedeném výčtu věcí „*je závazný nejen pro účastníky řízení, ale i pro další osoby oprávněné proti žalovanému pro tytéž nároky z téhož jednání nebo stavu.*“¹⁶⁴ Pokud žalobce podá žalobu o níž už je vedeno řízení jako o hromadné žalobě, soud toto později zahájené řízení zastaví. Tento žalobce sice může vstoupit do probíhajícího řízení, ale pouze jako vedlejší účastník, který nemá stejná práva jako klasický účastník. Zejména nemá možnost učinění dispozičních úkonů. Pro vstup do řízení postačí, pokud svou vůli být vedlejším účastníkem vyjádří vůči soudu. Soud o přistoupení vedlejšího účastníka bude v tomto případě rozhodovat pouze pokud to navrhne některý z účastníků řízení.¹⁶⁵

---

¹⁶¹ Zima, P. Skupinové žaloby a české právo. Právní fórum, 2007, č. 3, s. 94 a násl., str. 97

¹⁶² Zahradníková, R. a kol. Civilní právo procesní. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 621 s. ISBN 978-80-7380-714-6, str. 157

¹⁶³ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, § 83 odst. 2

¹⁶⁴ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, § 159a odst. 2

¹⁶⁵ Winterová, A. Hromadné žaloby (procesualistický pohled). Bulletin advokacie, 2008, č. 10, str. 21 a násl., str. 25

Hromadná žaloba v zákonné úpravě, jak ji najdeme dnes, je velmi kritizována a naráží hned na několik nedostatků. Možný žalobce se o řízení nikdy nemusí dozvědět, když soudy nemusejí tyto osoby k uplatnění svých nároků vyzívat.¹⁶⁶ Dále, ačkoliv jedním z účelů skupinových žalob je i ušetření nákladů za desítky, stovky ba i tisíce samostatně řešených sporů, kterým se touto žalobou předejde, úprava následného vymáhání náhrady škody již se skupinovými žalobami nepočítá. Případné vymáhání by se tak zřejmě vedlo jednotlivě ve vztahu ke každému z možných žalobců.¹⁶⁷ Prof. JUDr. Alena Winterová, CSc. dokonce nastiňuje, že v případě situace, kdy žalovaný dobrovolně neplní jemu uloženou povinnost plnění a původní žalobce se rozhodne ji nevymáhat, zcela znemožní případné vymáhání i všem ostatním osobám, na něž se rozhodnutí vztahuje. Prakticky totiž na základě rozsudku nebudou tyto osoby přímo uvedeni jako oprávněné, a tedy neexistuje v jejich prospěch znějící exekuční titul.¹⁶⁸ Vyčítáno bývá též to, že lze jen těžko poznat, kdy se jedná o hromadnou žalobu a kdy ne. V úpravách jiných zemí soud na začátku řízení rozhoduje o tom, zda případ bude řešen jako hromadná žaloba, a to tzv. certifikací. Toto u nás zcela chybí. Další problém je možné spatřovat v nedostatečné ochraně postavení možných žalobců před zneužitím postavení žalobce prvního, jež jako jediný z nich má veškerá práva a povinnosti účastníka řízení, zejména již výše zmíněné právo dispozice s řízením.¹⁶⁹ Obdobných rozporuplných nedostatků týkajících se hromadné žaloby a jejího praktického využití v aktuální podobě lze najít nespočet.

4.5.1. Návrh zákona o hromadném řízení

Vzhledem k výše uvedenému vypracovalo Ministerstvo spravedlnosti dlouho očekávaný návrh zákona o hromadném řízení, který by poskytl ucelenou úpravu problematiky hromadných žalob a řízení o nich. Navrhovaná úprava vzbudila u odborné veřejnosti rozsáhlé debaty. Prvotní verze sklídila více negativních než pozitivních ohlasů. K dnešnímu dni návrh prošel mnohačetnými změnami. V další části práce se pokusím stručně shrnout, co navrhovaná úprava přináší. Vycházet budu zejména z návrhu dostupného na <https://apps.odok.cz/veklep->

---

¹⁶⁶ Zahradníková, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 621 s. ISBN 978-80-7380-714-6, str. 158

¹⁶⁷ Svoboda, K. Šínová, R., Hamul'áková, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3, str. 167

¹⁶⁸ Winterová, A. *Hromadné žaloby (procesualistický pohled)*. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 10, str. 21 a násl., str. 27

¹⁶⁹ Zima, P. *Skupinové žaloby a české právo*. *Právní fórum*, 2007, č. 3, s. 94 a násl., str. 97

[detail?pid=KORNBA9EXSST](#), který byl přijat usnesením vlády České republiky ze dne 24. února 2020 č. 126.¹⁷⁰

Návrh zákona je rozdělen na šest částí obsahujících 167 paragrafů. V části první najdeme obecná ustanovení, obsahující především základní pojmy a subjekty hromadného řízení, jeho druhy a podmínky. V části druhé najdeme úpravu řízení v prvním stupni. To je upraveno zvlášť pro řízení přihlašovací a odhlašovací. V části třetí najdeme opravné prostředky, kde je dán největší prostor námitkám. Část čtvrtá obsahuje ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí a najdeme zde také paragrafy dotýkající se vztahu hromadného řízení k řízení insolvenčnímu. V páté části najdeme ustanovení o rejstříku hromadných řízení, představující nový informační systém vedený soudy, který má obsahovat informace o hromadných řízeních, ve kterých soud hromadnou žalobu připustil. Poslední šestá část obsahuje společná a závěrečná ustanovení.¹⁷¹

Předně je zapotřebí vymezit některé pojmy, které zákon užívá. Označení žalobce zůstává nezměněno a zákon ho užívá pro osoby, které podaly žalobu. Novými pojmy jsou člen skupiny a zúčastněný člen skupiny. Členem skupiny se rozumí všechny osoby, jejichž tvrzených nároků se žalobce v řízení domáhá. Členem skupiny tedy může být žalobce, jenž podal žalobu v hromadném řízení a „ostatní“ členové skupiny. Pro tyto „ostatní“ členy skupiny je užíváno označení zúčastněný člen skupiny. Zúčastněným členem skupiny jsou všichni, kteří se v případě přihlašovacího řízení do něj přihlásili, nebo v případě odhlašovacího řízení neodhlásili. Zúčastněný člen skupiny nemá postavení účastníka, ale ani vedlejšího účastníka. Jedná se tak o zavedení zcela nového postavení v rámci subjektů řízení. Vzhledem k tomu jsou i práva tohoto člena v návrhu přímo upravena. Příkladem může být právo navrhnout odvolání žalobce, vyjádřit se nebo nahlížet do spisu.¹⁷²

V rámci hromadného řízení se mají rozlišovat dva druhy řízení, a to **odhlašovací řízení (tzv. opt-out)** a **přihlašovací řízení (tzv. opt-in)**. Jako se základním druhem se počítá s přihlašovacím řízením. Členové skupiny se do tohoto řízení musí aktivním jednáním přihlásit. S odhlašovacím řízením je počítáno pouze

¹⁷⁰ Usnesení vlády České republiky ze dne 24. února 2020 č. 126 k návrhu zákona o hromadném řízení, dostupný na <https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2020-02-24>

¹⁷¹ Návrh zákona o hromadném řízení, dostupný na <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBA9EXSST>

¹⁷² Důvodová zpráva k návrhu zákona o hromadném řízení, dostupná na <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBA9EXSST>, str. 176 - 182

jako s výjimkou. Aby mohlo být vedeno, bude nutné splnit přísnější podmínky. Je to především z obavy o možné zneužití odhlašovacího systému. Opt-out systém vychází z principu, že všichni členové skupiny jsou ze zákona automaticky zapojeni do hromadné žaloby. Pokud členové nebudou mít o toto postavení zájem, mají možnost se odhlásit. Své nároky pak mohou uplatňovat v samostatném řízení.¹⁷³

Žalobcem v hromadném řízení může být člen skupiny nebo nezisková osoba (která musí splňovat návrhem dané podmínky). V případě přihlašovacího řízení musí získat souhlas minimálně 10 členů skupiny, v případě odhlašovacího řízení pak souhlas 100 členů skupiny. Žalobu může podat také spotřebitelská nezisková osoba, která vzhledem ke své povaze souhlas členů skupiny nepotřebuje. Návrh zákona obsahuje taxativní výčet podmínek, které je nutné naplnit, aby mohlo být zahájeno přihlašovacího řízení. Zvlášť upravuje podmínky odhlašovacího řízení. To s výjimkou jediné přebírá podmínky z řízení přihlašovacího, a ještě je rozšiřuje. Jedná se například o již zmíněnou podmínku minimálního počtu členů skupiny nebo nutnost, aby tvrzená práva členů skupiny vycházela z obdobného skutkového či právního základu.¹⁷⁴ Příslušné k rozhodování o hromadných žalobách v prvním stupni mají být krajské soudy. Soud po zahájení řízení usnesením rozhodne o přípustnosti hromadné žaloby.¹⁷⁵

Co se týče samotné hromadné žaloby, ta bude muset mít kromě obsahových náležitostí žaloby již výše popsaných v této diplomové práci také náležitosti speciální. Tyto náležitosti se mírně liší dle toho, zda je žalobou zahájováno odhlašovací nebo přihlašovací hromadné řízení. V případě systému opt-in musí žaloba obsahovat také:

- a) předpoklady členství ve skupině
- b) návrh, že má být vedeno přihlašovací hromadné řízení a osvědčení o splnění podmínek pro jeho zahájení
- c) informaci, zda žalobce bude či nebude požadovat odměnu a případnou výši této odměny a její odvodnění
- d) písemný souhlas minimálně 10 členů skupiny

---

¹⁷³ Důvodová zpráva k návrhu zákona o hromadném řízení, dostupná na <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBA9EXSST>, str. 170 - 171

¹⁷⁴ Návrh zákona o hromadném řízení, dostupný na <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBA9EXSST>, § 18, § 19, § 33 a § 34

¹⁷⁵ Návrh zákona o hromadném řízení, dostupný na <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBA9EXSST>, § 9 a § 44

Právnícká osoba musí naplňovat dle návrhu podmínky, aby mohla být považována za neziskovou osobu. Pokud tedy žalobcem bude nezisková osoba, bude muset v žalobě osvědčit i splnění těchto podmínek. Dále také osvědčení o svém zájmu na ochraně práv, o nichž má být řízení vedeno. V opt-out systému jsou náležitosti stejné s dvěma malými odchylkami. Žaloba musí obsahovat návrh, že má být vedeno odhlašovací (nikoliv přihlašovací) řízení a písemný souhlas minimálně 100 (nikoliv 10) členů skupiny.¹⁷⁶ V případě, že bude některá z těchto náležitostí chybět, soud vyzve k jejich doplnění dle § 43 OSŘ. Pokud tak žalobce neučiní, dojde k odmítnutí žaloby.¹⁷⁷

Vládou schválený návrh z 24. února 2020 přinesl velkou změnu od předchozích verzí především v tom, že oblast, které se má hromadné řízení týkat, byla zúžena pouze na spotřebitelské spory. V praxi by to znamenalo, že například na oblast životního prostředí by nebylo možné úpravu vztáhnout. Jedná se o velký ústupek oproti prvotním návrhům, které žádné podobné omezení neobsahovaly.¹⁷⁸

Návrhu je často vyčítán zbytečný nátlak na jeho přijetí. A to obzvláště s ohledem na situaci, že se v blízké budoucnosti předpokládá přijetí návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady 2018/0089 (COD) o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/ES, dostupný na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52018PC0184>. Dle mnohých situace v České republice není ve stavu, kdy je přijetí úpravy hromadného řízení akutní, a proto se doporučuje vyčkání na přijetí této směrnice.¹⁷⁹ Vypořádat se s tímto argumentem snaží důvodová zpráva k návrhu zákona. Za nejrelevantnější považují, že v návrhu zákona o hromadném řízení je připravovaná směrnice již reflektována.¹⁸⁰ Je sice pravdou, že návrh směrnice v tom aktuálně dostupném znění nemusí být konečný, obecně bych toto ale nepovažovala za překážku.

---

¹⁷⁶ Návrh zákona o hromadném řízení, dostupný na <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBA9EXSST>, § 43 a § 102

¹⁷⁷ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, § 43

¹⁷⁸ Ptáčník, J. Zamyšlení nad aktuální podobou návrhu zákona o hromadném řízení. [online]. <https://www.peytonlegal.cz>, publikováno dne 28. 02. 2020 [cit. 04.03.2020]. Dostupné z: <https://www.peytonlegal.cz/zamysleni-nad-aktualni-podobou-navrhu-zakona-o-hromadnem-rizeni/>

¹⁷⁹ Soudci necítí potřebu zákona o hromadných žalobách, radí vyčkat na přijetí evropské směrnice - Česká justice. Domovská stránka - Česká justice [online]. Copyright © 2020 Všechna práva vyhrazena, publikováno dne 16. 12. 2019 [cit. 14.04.2020]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/12/soudci-neciti-potrebu-zakona-o-hromadnych-zalobach-radi-vyckat-na-prijeti-evropske-smernice/>

¹⁸⁰ Důvodová zpráva k návrhu zákona o hromadném řízení, dostupná na <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBA9EXSST>, str. 117

Za pozitivní krok současného návrhu považuji upuštění od investorského principu. Původní návrh počítal s variantou, že žalobcem může být i „správce skupiny“. Tím měla být soukromá osoba, která by získala akreditaci a jejíž motivace k vedení řízení by byla především finanční odměna v případě byť i částečného úspěchu v řízení. Odstraněním této možnosti z návrhu byla odstraněna hrozba možného zneužití institutu hromadné žaloby. I když žalobce může i nadále požadovat odměnu, ta by již neměla být jeho hlavní a jedinou motivací.¹⁸¹

Závěrem lze shrnout, že návrh zákona o hromadném řízení se od své původní verze velmi posunul a akceptoval mnohé připomínky. V současném znění považuji zákon za přehledný a v praxi již využitelný. Přesto lze předpokládat, že do jeho finální podoby projde ještě několika změnami.

4.6. Vzájemné žaloby

Dalším specifickým druhem žaloby je vzájemná žaloba (též vzájemný návrh). Označujeme jí žalobu, kterou uplatňuje svůj nárok žalovaný proti žalobci. Hovoříme zde o tzv. objektivní kumulaci. Vzájemnou žalobu je možné podat jen v prvostupňovém sporném řízení. V nesporném řízení a řízení druhostupňovém či dovolacím využití této žaloby možné není. Žalovaný tak může vzájemnou žalobu podat pouze do vyhlášení meritorního rozhodnutí v původním řízení.¹⁸²

Vzájemná žaloba je podávána v rámci probíhajícího řízení mezi stejnými účastníky. Aktivně legitimován je tak pouze žalovaný původního řízení, pasivně legitimován pak žalobce. Jejich role žalobce-žalovaný se tak ve vzájemném návrhu otáčejí. Původní žalovaný musí v žalobě přímo označit, že se jedná o vzájemný návrh, resp. to z návrhu musí přímo vyplývat. Je tak na místě v rámci označení věci uvést spisovou značku původního řízení. Pokud z žaloby nebude zřejmé, že se jedná o vzájemný návrh, povede se o něm samostatné řízení a k případnému spojení věcí tak nedojde ze zákona, ale jedině v případě postupu dle § 112 OSŘ.¹⁸³

---

¹⁸¹ Ptáčnik, J. Zamyšlení nad aktuální podobou návrhu zákona o hromadném řízení. [online]. <https://www.peytonlegal.cz>, publikováno dne 28. 02. 2020 [cit. 04.03.2020]. Dostupné z: <https://www.peytonlegal.cz/zamysleni-nad-aktualni-podobou-navrhu-zakona-o-hromadnem-rizeni/>

¹⁸² Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. §1 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, 1600 s. ISBN 978-80-7400-107-9, str. 636

¹⁸³ David, L., Ištvanek F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, 1108 s. ISBN 978-80-7357-460-4, str. 455

Z hlediska formálních a obsahových náležitostí platí pro vzájemnou žalobu to samé, co pro jakoukoliv jinou. Musí tedy splňovat jak náležitosti obecného podání, tak zvláštní náležitosti žaloby popsané v předchozí kapitole. Stejně tak lze na vzájemnou žalobu aplikovat ustanovení o zpětvzetí či změně žaloby. Jejím podáním dochází též k zastavení prekluzivních a promlčecích lhůt.¹⁸⁴

O vzájemné žalobě se ze zákona vede jedno společné řízení s žalobou původní. Vzájemná žaloba vede k hospodárnosti řízení tím, že se nemusí vést dvě samostatná řízení, která by vedla zcela jistě k vyšším nákladům. Ze společného řízení však bude vzájemná žaloba vyloučena, nastane-li některá z těchto situací:

- a) místně příslušný soud k řízení o vzájemné žalobě bude rozdílný od místně příslušného soudu původního řízení,
- b) věcně příslušný soud k řízení o vzájemné žalobě bude rozdílný od věcně příslušného soudu původního řízení,
- c) v případě odlišné obsazenosti soudu,
- d) pokud zde nebyly dány podmínky pro spojení věcí.

Situace popsaná v písm. a) může nastat pouze tam, kde je ve věci daná výlučná místní příslušnost, jinak platí dle § 89 OSŘ, že místně příslušný je tentýž soud, jako pro původní řízení. V případě uvedeném v písm. c) půjde o případ, kdy o původním řízení rozhodoval samosoudece, zatímco v řízení o vzájemném návrhu má rozhodovat senát. Důvody uvedené v písm. a), b), c) jsou obligatorními důvody pro vyloučení věci. V případě písm. d) je vyloučení na úvaze soudu.¹⁸⁵

Vzájemná žaloba a původní žaloba na sobě nejsou závislé. Dojde-li z jakéhokoliv důvodu k zastavení původního řízení, řízení o vzájemném návrhu bude pokračovat. Rozhoduje-li soud o vzájemné žalobě spojené s původním řízením, činí tak pouze jedním rozsudkem.¹⁸⁶

Vzájemná žaloba je často zaměňována s **námitkou započtení** (tzv. kompenzační námitka), a to zejména tam, kde je uplatňována pohledávka stejného druhu k započtení. Jde však o zcela rozdílné instituty. „*Vzájemným návrhem je i projev*

---

¹⁸⁴ Zahradníková, R. a kol. Civilní právo procesní. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 621 s. ISBN 978-80-7380-714-6, str. 156 - 157

¹⁸⁵ Svoboda, K. Šínová, R., Hamulřáková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3, str. 192

¹⁸⁶ Svoboda, K. Šínová, R., Hamulřáková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3, str. 193

žalovaného, jímž proti žalobci uplatňuje svou pohledávku k započtení, avšak jen pokud navrhuje, aby bylo přisouzeno více, než co uplatnil žalobce. Jinak soud posuzuje takový projev jen jako obranu proti návrhu.¹⁸⁷ Námitku započtení lze uplatňovat pouze tehdy, jde-li o pohledávku stejného druhu, jejíž hodnota je stejná nebo nižší než ta, jež je v původním řízení požadována žalobcem. Kompenzační námitka nepředstavuje jádro sporu. Nemůže být vyloučena na rozdíl od vzájemného návrhu k samostatnému řízení. Stejně tak pokud dojde k zastavení původního řízení, soud nebude pokračovat ani v řízení o námitce započtení. Ta má především charakter obranný. Naproti tomu vzájemná žaloba nemá pouze povahu obrannou, ale též útočnou, a to zejména tím, že po žalobci požaduje něco více. V případě námitek započtení většinou žalovaný uznává nárok žalobce. U vzájemné žaloby tomu tak zpravidla není, když žalovaný nárok žalobce neuznává a současně po něm požaduje svou pohledávku. Za situace, že nárok žalobce žalovaný uznává, ale požaduje více, jedná se v té části nároku žalovaného do výše nároku žalobce o námitku započtení a hodnota nad výši nároku žalobce za vzájemnou žalobu. Soud by se tak zpravidla měl zabývat v případě jeli požadovaná pohledávka vyšší o to, zda žalovaný nárok žalobce uznává či nikoliv. V rozhodnutí se soud o námitce započtení vypořádá pouze v jejím odůvodnění. U vzájemné žaloby tak činí přímo ve výroku.¹⁸⁸

4.7. Procesní žaloby

V rámci druhů žalob v civilním právu procesním se můžeme setkat s označením procesní žaloba. Jedná se o zvláštní druh žaloby, která se podává v rámci již probíhajícího řízení a v návaznosti na něj. Žalobce tuto žalobu zpravidla podává za účelem chránit se před procesními postupy rozhodujících orgánů. Spor se neřeší v rámci původního řízení, ze kterého potřeba podat procesní žalobu vyvstala, nýbrž ve vlastním řízení, jehož výsledek má však vliv na řízení původní. Často jsou využívány v rámci vykonávacího (případně exekučního) či insolvenčního řízení. Příkladem procesní žaloby je žaloba dle § 267 OSŘ na vyloučení majetku z výkonu rozhodnutí.¹⁸⁹

---

¹⁸⁷ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, § 98

¹⁸⁸ Svoboda, K. Šínová, R., Hamuláková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3, str. 189 - 194

¹⁸⁹ Svoboda, K. Žaloba v civilním řízení. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2010, 312 s. ISBN 978-80-7357-535-9, str. 150 - 151

5. Závěr

Hlavním cílem této diplomové práce bylo obecné vysvětlení pojmu žaloby a přiblížení tohoto institutu způsobem, aby mu porozuměl i laik, a to skrze čtyři základní kapitoly.

V první kapitole byl vylíčen historický vývoj žaloby. Největší část byla věnována žalobě v starověkém Římě, který je považován za kolébkou evropské civilizace a v němž byly položeny základy většiny právních institutů, včetně žaloby. Z počátku docházelo k ochraně svých práv především svépomocí. Postupně se ochranu snaží poskytovat stát, svépomoc je potlačována a setkáváme se s procesem legisakčním. Pro svou přespřílišnou formalizovanost se však postupně přechází k řízení formulovému, které je mnohem pružnější a praktičtější a dochází k posílení role magistráta. Obě tato řízení jsou dvoufázová. Jako mimořádné vzniká řízení kogniční, jež se postupně stává řízením jediným. Přechází se k jednotě řízení, které se koná již pouze před soudcem a je tak nejbližší dnešnímu civilnímu řízení. Opominuto není ani rozlišné členění římských žalob. Druhá část první kapitoly přibližuje vývoj na českém území od středověku až po současnost. Za významný z hlediska formování moderního civilního procesu lze označit především Josefský soudní řád. Po něm přijatá čtveřice právních předpisů z konce 19. století byla převzata i nově vzniklou Československou republikou. Další vývoj byl ovlivněn především nástupem totalitního režimu. V roce 1963 přijatý občanský soudní řád, který prošel nespočtem novelizací, je účinný dodnes. V závěru kapitoly nebyl opomenut ani věcný záměr nového civilního řádu soudního, jenž byl představen v roce 2017 a koncepce v něm obsažená přináší některé zásadní změny.

V druhé kapitole se čtenář dozvěděl, co znamená samotný pojem žaloby. Osvětlen byl i pojem „procesní úkon“, který s žalobou úzce souvisí. Žaloba je totiž procesním úkonem žalobce, jímž zahajuje sporné řízení před soudem. Žaloba obsahuje tři základní složky – strany řízení, předmět řízení a žalobní důvody. V rámci podkapitoly stran řízení byly popsány základní předpoklady účastenství, kterými jsou procesní subjektivita a procesní způsobilost a možnosti zastoupení. Prostor byl věnován také změnám v jejich osobě, především pak v osobě žalobce. Následuje podkapitola předmět řízení, na níž navazují žalobní důvody. Kapitulu uzavírá výklad dispozice s řízením. Jde o základní právo žalobce vycházející ze zásady dispoziční. Je

tak na jeho vůli případné zpětvzetí žaloby či její změna. Opomenuta není ani dispozice s okruhem účastníků řízení.

Třetí kapitola byla věnována náležitostem žaloby. Čtenář se tak dověděl o náležitostech obligatorních i fakultativních a jak je správně uchopit. Samostatná část je pak věnována druhům petitů, který je jednou z povinných náležitostí žaloby. Za cíl práce bylo mimo jiné, aby po jejím přečtení dokázal každý fakticky žalobu sestavit. Po výčtu a přiblížení jednotlivých náležitostí tak následuje podkapitola Praktické sestavení žaloby, kde byl popsán vnější vzhled žaloby a možné rozložení obsahových náležitostí.

Závěr třetí kapitoly byl věnován vadám žaloby. Čtenář se dověděl, že většinu vad lze snadno napravit. Soudy k doplnění či opravě žaloby žalobce vždy vyzívají. Musí mu dát také poučení „na míru“ vzhledem k osobě žalobce. Je zde tak patrná zvýšená ochrana laické veřejnosti, které nemusí být právní úprava vždy jasná. Velká část podkapitoly pak byla věnována hledání odpovědi na otázku, zda soudy přihlížejí při odstraňování vad i k okolnostem případu. Dle mého zjištění lze říci, že ano. Jedná se především o specifické případy, jako je například „čerstvá“ právní úprava, faktická nemožnost zjistit informaci nebo nemožnost konkrétního a přesného vymezení genericky určených věcí. Soudy by tak v těchto případech měly poskytnout obsáhlejší poučení, poskytnout součinnost při odstraňování vad nebo například akceptovat i ne zcela určitý petit. Vyšší soudy zde kladou důraz na právo na spravedlivý proces a ochranu práv a kritizují přílišný formalismus nižších soudů. Vždy je však nutné nezapomenout, že musí být též dodržena zásada rovnosti stran.

Poslední kapitola rozebírá druhy žalob, jejichž výčet dnešní pozitivně právní úprava neobsahuje. Čtenář se dověděl, že u žaloby na plnění by se měl zaměřit především na správnou formulaci žalobního petitu. U žalob na určení musí naplnit naléhavý právní zájem. Přiblíženy byly též žaloby konstitutivní a vzájemné. Největší prostor byl věnován žalobě hromadné. Jde o specifický druh žaloby, konstituovaný původně v americkém právu, jehož aplikace v našem právní řádu čítá mnohé překážky. I proto se práce v této kapitole zaměřila především na připravovaný návrh o hromadném řízení, který je v rámci žaloby momentálně nejdiskutovanějším tématem. Původní ambiciózní návrh pod tlakem kritiků k dnešnímu dni prodělal mnohé změny. Hromadné žaloby by se v rámci dnes dostupné verze návrhu měly týkat pouze spotřebitelských sporů. Poukázáno bylo také na rozdíly v řízení přihlašovací

a odhlašovací. Naplněn je tak cíl seznámit čtenáře s aktualitami v rámci tématu žaloby.

Lze tedy konstatovat, že právo na soudní ochranu je ústavně garantováno každé fyzické i právnické osobě a využít tohoto práva je možné právě skrze žalobu. Ta slouží k ochraně ohrožených, případně již porušených práv. Každý se tak může obrátit s žalobou na nezávislý soud, který o předmětném sporu autoritativně rozhodne. Na úplný závěr lze každému doporučit, zejména v případě složitých sporů, aby se obrátil na advokáta či jiného profesionála, kdy lze předpokládat, že žaloba bude obsahovat všechny potřebné náležitosti.

6. Resumé

Tato diplomová práce se zabývá civilní žalobou. Žalobou se zahajuje sporné řízení. Žalobce se žalobou domáhá ochrany svých práv u nezávislého soudu. Práce je rozdělená do čtyř základních kapitol – historie žaloby, žaloba a žalobní právo, náležitosti žaloby a druhy žalob.

První kapitola se zabývá historií žaloby a je rozdělena na dvě podkapitoly. První pojednává o římském právu procesním a charakteru žaloby ve starověkém Římě. Druhá popisuje historický vývoj civilního procesu na našem území od středověku po současnost. Druhá kapitola se zabývá pojmem žaloby jako celku a jejím zařazením do českého právního řádu. Jsou přiblíženy prvky žaloby, kterými jsou strany řízení, předmět žaloby a žalobní důvody. Závěr kapitoly je věnován dispozici s řízením. Třetí kapitola rozebírá všechny obligatorní a některé fakultativní náležitosti žaloby. Prostor je věnován také situacím, kdy tyto náležitosti v žalobě chybí nebo jsou neúplné - vadám žaloby. Především jsou přiblíženy případy, kdy soudy přihlížejí při odstraňování vad i k okolnostem konkrétního případu. Poslední kapitola se zabývá druhy žalob a rozdíly mezi nimi. Těmito žalobami jsou žaloby na plnění, určovací žaloby, žaloby statusové, konstitutivní žaloby, hromadné žaloby, vzájemné žaloby a procesní žaloby. Největší prostor je věnován žalobě hromadné a připravovanému zákonu o hromadném řízení, který by měl obsahovat komplexní úpravu hromadných žalob.

Summary

This master's thesis deals with the civil action. The action initiates the contentious proceedings. The plaintiff seeks the protection of rights in the independent court. The thesis is composed of four chapters - the history of the action, the action and the right of action, the essentials of the action and the types of actions.

The first chapter deals with the history of the action and it is divided into two subchapters. The first one is about Roman procedural law and the characteristics of the action in ancient Rome. The second one is about historical development of the civil process in the Czech territory since the Middle Ages. In the second chapter, the concept of the action as a complex and its inclusion in the Czech legal order are examined. The elements of the action, which are the parties, the subject matter of the action and the plea in law are approached in this chapter. The end of this part covers disposition with

proceeding. The third chapter analyzes all obligatory and some of the facultative essentials of the action. The chapter also deals with action that don't comply with legislation – hence the defects of the action are discussed. This includes the descriptions of situations when the courts take into account the circumstances of specific cases, when the removed defects of the action are present. The last chapter deals with the types of actions and the differences between them. The types are the following: performance actions, determine actions, status actions, constitutional actions, collective actions, counterclaims and procedural actions. The majority of this chapter is devoted to the collective action and the draft of “Act of Collective Proceedings”, which should include a comprehensive regulation of a collective actions.

7. Seznam použité literatury

Literatura

Svoboda, K. Žaloba v civilním řízení. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2010, 312 s. ISBN 978-80-7357-535-9

Zahradníková, R. a kol. Civilní právo procesní. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 621 s. ISBN 978-80-7380-714-6

Winterová, A., Macková, A. a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, 648 s. ISBN 978-80-7502-298-1

Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. §1 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1600 s. ISBN 978-80-7400-107-9

David, L., Ištváněk F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, 1108 s. ISBN 978-80-7357-460-4

Svoboda, K. Šínová, R., Hamul'áková, K. a kol. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3

Jirsa, J. a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha I. § 1-78g občanského soudního řádu. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 536 s. ISBN 978-80-7598-366-4

Jirsa, J. a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5

Kincl, J. Urfus, V., Skřepejk, M. Římské právo, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-031-1

Skřepejk, Michal. Římské soukromé právo. Systém a instituce. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 350 s. ISBN 978-80-7380-334-6

Hrdina, A. I., Dostalík, P. Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 138 s. ISBN 978-7380-235-6

Stavinochová, J. Hlavsa, P. Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3271-5

Sommer, O. Učebnice soukromého práva římského. I. a II. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011. ISBN 978-80-7357-616-5

Winterová, A. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-726-3

Winterová, A. Žaloba v občanském právu procesním. Praha: Univerzita Karlova, 1979

Schelle, K. et al. Civilní kodexy, 2. díl: Procesní předpisy. Ostrava: Key Publishing ve spolupráci s The European Society for History of Law, 2010. ISBN 978-80-7418-071-2

Právní předpisy

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

Judikatura

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2008, sp. zn. 22 Cdo 828/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2002, sp. zn. 21 Cdo 679/2001

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2011, sp. zn. 26 Cdo 644/2011

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2005, sp. zn. 28 Cdo 814/2005

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 233/97 ze dne 1. 9. 1998 (N 93/12 SbNU 7)

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 370/2002 ze dne 15.10.2002

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2005, sp. zn. 32 Odo 1125/2005

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 393/98 ze dne 5. 11. 1998 (U 63/12 SbNU 499)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. 26 Cdo 2778/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3273/2011

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2009, sp. zn. 26 Cdo 4830/2007

Nález Ústavního soudu ze dne 16. 1. 2003, sp. zn. III.ÚS 210/02

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3273/2011

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2007, sp. zn. 22 Cdo 2517/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1618/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2008, sp. zn. 22 Cdo 1655/2008

Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 22/03 ze dne 6. 4. 2004 (N 51/33 SbNU

31)

Internetové zdroje

Soudci necítí potřebu zákona o hromadných žalobách, radí vyčkat na přijetí evropské směrnice - Česká justice. Domovská stránka - Česká justice [online]. Copyright © 2020 Všechna práva vyhrazena, publikováno dne 16. 12. 2019 [cit. 14.04.2020]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/12/soudci-neciti-potrebu-zakona-o-hromadnych-zalobach-radi-vyckat-na-prijeti-evropske-smernice/>

Ptáčník, J. Zamyšlení nad aktuální podobou návrhu zákona o hromadném řízení. [online]. <https://www.peytonlegal.cz>, publikováno dne 28. 02. 2020 [cit. 04.03.2020]. Dostupné z: <https://www.peytonlegal.cz/zamysleni-nad-aktualni-podobou-navrhu-zakona-o-hromadnem-rizeni/>

Šilhavý, F. Naléhavý právní zájem a soudní určení neplatnosti výpovědi smlouvy | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírká zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999, publikováno dne 10. 9. 2018 [cit. 31.03.2020]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nalehavy-pravni-zajem-a-soudni-urceni-neplatnosti-vypovedi-smlouvy-108096.html>

K žalobě o určení existence právní skutečnosti. [online]. Copyright © 2005, publikováno dne 8. 11. 2006 [cit. 31.03.2020]. Dostupné z: https://profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=12&id_article=244254&sum=77a6f5f7

K nedostatečnému vylíčení rozhodujících skutečností v žalobě. [online]. Copyright © 2005, publikováno dne 25. 07. 2006 [cit. 01.04.2020]. Dostupné z:

https://profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=12&id_article=242010&sum=3ba465d7

Koukal, P. Hanková, L. Předžalobní výzva k plnění podle 142a občanského soudního řádu | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírnka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999, publikováno dne 5. 5. 2014 [cit. 07.04.2020]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/predzalobni-vyzva-k-plneni-podle-142a-obcanskeho-soudniho-radu-94049.html>

Kocourek, V. Připravovaný civilní řád soudní obsahuje převratné novinky – INTER-FRONT STUDIO. INTER-FRONT STUDIO – international law, economics, global options / mezinárodní právo, ekonomika, globální vývoj [online]. Copyright © All rights reserved, publikováno dne 3. 11. 2019 [cit. 10.04.2020]. Dostupné z: <http://inter-front.eu/pripravovany-civilni-rad-soudni-obsahuje-prevratne-novinky/>

Dimun, P. Špičky justice podrobily záměr civilního řádu soudního drtivé kritice a odmítly ho jako Cimrmanovu pohádku - Česká justice. Domovská stránka - Česká justice [online]. Copyright © 2020 Všechna práva vyhrazena, publikováno dne 22. 11. 2018 [cit. 10.04.2020]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2018/11/spicky-justice-podrobily-zamer-civilniho-radu-soudniho-drtive-kritice-odmitli-jako-cimrmanovu-pohadku/>

Zajíčková, D. Druhy žalob v nové navrhované procesní úpravě - JUDr. Miloš Profous, PROFOUS LEGAL, advokátní kancelář. Úvod - JUDr. Miloš Profous, PROFOUS LEGAL, advokátní kancelář [online]. Copyright © 2019 PROFOUS LEGAL advokátní kancelář, publikováno dne 26. 6. 2019 [cit. 10.04.2020]. Dostupné z: <https://www.profouslegal.com/index.php/blog/36-druhy-zalob-v-nove-navrhovane-procesni-uprave>

Hlaváčová, L. Vypořádání spoluvlastnictví | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírnka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999, publikováno dne 16. 11. 2017 [cit. 11.04.2020]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vyporadani-spoluvlastnictvi-106615.html?mail>

Kryslová, M. Vypořádání společného jmění manželů rozhodnutím soudu po 1.1.2014 | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírnka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999, publikováno dne 6.

1. 2016 [cit. 11.04.2020]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vyporadani-spolecneho-jmeni-manzelu-rozhodnutim-soudu-po-112014-100085.html>

Ostatní

Winterová, A. Hromadné žaloby (procesualistický pohled). Bulletin advokacie, 2008, č. 10, str. 21 a násl. ISSN 1210-6348

Zima, P. Skupinové žaloby a české právo. Právní fórum, 2007, č. 3, s. 94 a násl. ISSN 1214-7966

Svoboda, K. Okolnosti případu a jejich vliv na posuzování vad žaloby, Časopis pro právní vědu a praxi. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2010, č. 4, s. 336 a násl. ISSN 1210-9126

Návrh zákona o hromadném řízení, dostupný na <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBA9EXSST>

Důvodová zpráva k návrhu zákona o hromadném řízení, dostupná na <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBA9EXSST>

8. Přílohy

VZOR ŽALOBY

Okresní soud v Jindřichově Hradci

Klásterská 123/II

377 28 Jindřichův Hradec

Žalobce: Jan Tlustý, nar. 1. 1. 1970, bytem Třešňová 25, 377 28 Jindřichův Hradec

Žalovaný: Josef Malý, nar. 2. 2. 1969, bytem Buková 18, 377 28 Jindřichův Hradec

Přílohy: dle textu

Žaloba na vydání mobilního telefonu

I.

Dne 1. 7. 2019 jsem přes internetový obchod alza.cz zakoupil mobilní telefon značky Apple, model iPhone X, sériové číslo 123456789, černé barvy (dále jen „telefon“). Telefon jsem nevyužíval pravidelně, ale pouze jako náhradní. O tom věděl i můj kamarád Josef Malý. Proto ke mně v listopadu roku 2019 přišel s žádostí, abych mu tento telefon dočasně vypůjčil, protože jeho vlastní se mu rozbil. Dohodli jsme se, že telefon mi navrátí hned, co si zakoupí nový, nejpozději 10. ledna 2020. U této dohody byla přítomna má matka.

Důkaz: kopie faktury č. 1234 z internetového obchodu alza.cz
výslech matky žalobce Jany Tlusté

II.

Žalovaný telefon do 10. ledna 2020 nevrátil, proto jsem ho k navrácení vyzval v místě jeho bydliště. Ten navrácení přislíbil hned druhý den, ale neučinil tak ani přesto, že jsem ho znovu k navrácení vyzval SMS zprávou.

Důkaz: výslech manželky žalobce Josefíny Malé
kopie SMS zprávy

III.

S ohledem na shora uvedené navrhuji, aby soud vydal následující rozsudek:

- I. Žalovaný je povinen vydat žalobci mobilní telefon značky Apple, model iPhone X, sériové číslo 123456789, černé barvy, a to do 3 dnů od právní moci tohoto rozsudku.**
- II. Žalovaný je povinen zaplatit žalobci náklady řízení, a to do 3 dnů od právní moci tohoto rozsudku.**

V Jindřichově Hradci dne 30. 3. 2020

Jan Tlustý